

Farella

Revista de Llançà

Ladis

ASSESSORAMENT I GESTIÓ
CORREDORIA D'ASSEGURANCES

FISCAL

LABORAL

LEGAL

COMPTABLE

C. D'ASSEGURANCES

FINANCERA

FARELLA

Revista de Llança
Núm. 27
Novembre 2008
Preu: 3 €

Arxiu
Municipal
de Llança

*mots
al
vent*

JOSEP M. SALVATELLA

■ “Siboney”

“S

iboney de mis sueños con ansia te espero en mi caney, / Siboney al arrullo de la palma pienso en ti”...

És un ritme –era un ritme–, són uns mots, que ens tornen de tant en tant a la memòria. Eren uns balls a la Terrassa, bells estius dels 50, amb la *Río*. O, si voleu, els de la festa de Sant Vicenç, a la sala de la Societat, amb l'*Amoga* o la *Principal de la Bisbal*, que vestien més. L'orquestra, al cap i a la fi, no comptava massa. El mercat era un altre.

De fet, segons *La guerra de Cuba*, del meu amic Carles Llorens i de Clàudia Pujol, els siboneys eren els primitius pobladors de l'illa i, segons el moviment del siboneïsm, encarnaven totes les virtuds. Era la idíl·lica Cuba precolombina. I no ens en podem desentendre del tot, ara que sembla agafar força la teoria d'un Colom català, sortit de Pals amb les seves naus. Els cants dels siboneys anaven sempre adreçats a les belles índies, “ornades amb diademes de plomes de *guaraní* o *tocoroco*, amoroses com el *bejuco* i dolces com el cant del *sinsonte*”.

No es pot dir que els catalans deixessin massa bon record a Cuba. Hemingway en parla, a *Per qui sonen les campanes*: “La veu del gitano s'elevà de manera tràgica i plena de burla: –Gràcies a Déu que sóc negre i no sóc un català!–”... Tots, Antonio López, mar-

AJUNTAMENT
DE LLANÇA

Impressió
Gràfiques PUJOL
Figueres

Dip. Leg.: GI-1327/95
Amb la col·laboració de

Diputació de Girona

Portada:
TARDOR A LA VILA,
de Ladis

quès de Comillas –la cantàbrica Comillas, amb un palauet de Gaudí–, casat amb una catalana, els germans Gumà, Manuel Planas, Facund Bacardí, Jaume Partagàs, cognoms il·lustres, ja veieu... Canya de sucre, tabac, rom... Antoni M. Claret, missioner destacat, sant per a més inri, va escriure: "*De los propietarios de negros, los más malos son los que han venido de España y singularmente los catalanes son malísimos, son pésimos, nunca confiesan ni comulgan ni van a oír misa, todos viven amancebados, o tienen ilícitas realaciones con mulatas y negras, y no aprecian otro Dios que el interés*"...

Siboney, però... Un moviment romàntic, la llengua aranac, el príncep Hatuey: tot en avall, a la perla de les Antilles. Carlos Manuel Céspedes i una trentena d'homes abandonen la plantació al crit de "¡Viva Cuba libre!"... "*España, una potencia que, como Caín, mata a sus hermanos y que, como Saturno, devora a sus hijos*"... El crit de Baire, José Martí –"*Como bueno, moriré de cara al sol*"–, Martínez Campos, Weyler, Camagüey, Matanzas, el *Maine*... El 10 de desembre de 1898, Espanya renunciava a Cuba i, a més, cedia als nord-americans Filipines, Puerto Rico i un reguitzell d'illes a les Índies Occidentals i a les Marianes. Tot plegat, per vint milions de dòlars. "Els valents de bordo no varen tornar,/ no varen tornar./ Tingueren la culpa / els americans". Ai, l'havanera!...

Cuba –i l'Havana en particular– són ara destí de viatges més o menys exòtics. Fidel i el seu comunisme particular, els daiquiris, la Bodeguita del Medio... "*Siboney, oye el eco de mi canto de cristal*"...

■ 30 coses que m'agraden encara

No fa molt vaig rebre un obsequi del meu amic i antic company al Parlament, Marcel Riera, poeta: *Les coses que m'agraden al cap de 50 anys*. Al seu estil, doncs, apa, trenta coses que m'agraden als setanta, encara. Després de la família, és clar:

- La llengua catalana: escriure-hi, parlar-la.
- Florència.
- L'Arbre de la Llibertat, a la nostra plaça.
- L'olor de la terra, després d'un xàfec d'estiu.
- Les llegendes antigues, les dones d'aigua.
- El xampany francès, ben fred.
- Tot el que escrigué Álvaro Cunqueiro.
- La sardana *Somni*, de Manel Saderra i Puigferrer.
- Les mimoses florides al gener.
- Els dies, i les nits, a Cala Prona, al cap de Creus.

- Caçar bolets a l'Albera (si pot ser, ceps).
- Els xiprers, sols davant les façanes.
- *Cançons de rem i de vela*, de Josep M. de Sagarra.
- Algunes noies d'ulls clars (i algunes d'ulls foscos).
- La rambla de Figueres (amb els records d'estudiant).
- Quatre novel·les de Baltasar Porcel, sobretot *Cavalls cap a la fosca*.
- L'arròs de peix que fa la meva dona (o bé el de can Narra).
- El Barça, guanyi o perdi.
- Parlar en públic (i que m'escoltin).
- Euskadi i els seus ports (fins i tot el seu finançament).
- L'obra de teatre *El nostre poble*, de Thornton Wilder (aquella, la nostra).
- Set poemes d'Antonio Machado i García Lorca (4+3).
- L'*Adagio*, d'Albinoni (per al meu funeral).
- La sortida del sol després de la nevada (als Picos de Europa).
- El Llers de la infantesa (el record, vull dir).
- Els ponts de Girona sobre l'Onyar (i els records, també).
- Sopar a Sant Silvestre, a l'estiu, o esmorzar-hi a l'hivern, amb la colla.
- *Aigua de mar*, de Josep Pla, sobre tots els altres títols.
- Cantar els tangos d'en Gardel, quan és l'hora i el lloc.
- Pescar, amb un llagut, a la Mar d'Amunt.

PIRE DURAN

■ *Quantes platges?*

Quantes platges té Llançà? No sé si mai hi heu pensat. Segons l'Arnald Plujà, a *135 platges del Cap de Creus*, són vint-i-dues les del nostre terme municipal. De nord a sud: Petita del Futaner, Gran del Futaner, Bramant, Canyelles, el Cros, Sota d'en Canals, Grifeu, Sota del Parador, l'Alguer, d'en Jordi, l'Argilera, el Port, la Gola, les Carboneres, l'Embarril, el Morer, les Titarolites, la Farella, la Farella del Mig, les Tonyines, el Molló i el Cau del Llop.

És clar que no totes són de la mateixa categoria, ni en extensió, ni en situació o comoditat de bany. De temps i temps, les estrelles eren per a les platges de Grifeu, el Port, la Farella i el Cau del Llop, les clàssiques, com si diguéssim. D'un temps cap aquí, la Gola—després de les obres del moll, convertint l'illa del Castellar en península— ha agafat també requesta; la seva situació i l'aportació de sorra que ha fet la mar li han ajudat. Aquestes obres esmentades van fer desaparèixer una altra platgeta, la de les Pidraltes. També cal constatar que platges com Canyelles o les Carboneres, abans totalment fora dels límits urbans, voltades de vinyes o estepes, s'han vist acompanyades després de xalets i blocs de

pisos. Llavors, arreu, calanques, platgetes, raconades de sorra o còdols, més o menys grans... La més llarga, la del Port, gairebé mig quilòmetre; la més freqüentada des de sempre pels vilencs, la Farella; la de la sorra més fina, Grifeu; la posseïdora d'una llegenda, el Cau del Llop: Pairet, la gavina i el llop, l'ofrena de la joia a la missa...

Durant uns anys, posem entre els tretze i els divuit, anava cada migdia, juliol i agost almenys, al Cau del Llop, amb tot el jovent que s'aplegava al voltant de la farmàcia, estadans i estiuejants, nois i noies. Era gairebé una gimcana, pujant i baixant pel rost entre les oliveres. Llavors, però, érem els amos de la platja. Un semicercle ampli, de bona sorra, enclotat, amb un tendal d'encanyissat per l'ombra, la carretera de la Selva dalt de tot per corona; platja fonda, neta, sense sol a les tardes. Nosaltres, ignorants de les llegendes, en dèiem llavors la platja dels Capellans. Als roquissers del sector nord, hi trobàvem tot sovint peixos, bitornells i algunes nacres, per això presumíem de les nostres ulleres de submarinista. Ara bé, l'atractiu, tanmateix, era a la sorra: quatre o cinc noies de la colla, algunes *residentes* audaces, en fi...

Les platges de Llançà... Us heu banyat a totes, una per una?

El territori de Sant Quirze a l'època moderna (II)

■ Notícies dels efectes de la Guerra Gran als masos de l'Albera

JOAN BADIA-HOMS
RAMON FINA FIGUERAS

La guerra amb la República Francesa o contra la Revolució Francesa, dita habitualment Guerra Gran (1793-1795), és ben conegut que va afectar moltíssim les terres empordaneses i rosselloneses de l'Albera i els seus aspres. A més de les accions dels exèrcits, en aquestes contrades foren nombrosos els episodis d'atacs i pillatges diversos entre els catalans del nord i del sud, dividits per la frontera estatal des del Tractat dels Pirineus de 1659.

A la documentació privada del FONS F. NOUVILAS, de Castelló d'Empúries, hi hem localitzat algunes notícies sobre aquests fets locals, que moltes vegades ofereixen una notable riquesa de detalls i d'informació de persones, col·lectius, llocs i esdeveniments diversos. Durant el primer any de la guerra, sobretot, varen sovintejar les incursions i escaramusses protagonitzades per grups d'homes armats, més o menys organitzats, que passaven la frontera des dels pobles rossellonesos propers. Amb data 31 de juliol de 1793, els batlles de Sant Quirc, Vilamaniscle, Rabós i l'Ajuntament en ple de Castelló d'Empúries, adreçaven una súplica als caps de l'exèrcit per demanar-los protecció i indemnitzacions.

Reproduïm, a continuació, la part central de l'informe on relataren amb detall els atacs més recents i de quina manera els empordanesos s'havien defensat. Com que va adreçat als militars espanyols és escrit en castellà. Nosaltres l'hem traduït d'una forma al màxim de literal, només amb certes modificacions de puntuació, per a una millor comprensió:

"...Els pobles de Sant Quirc, Vilamaniscle i Espolla tenien alguns homes de guàrdia a la frontera de Jordà, el Coll del Torn i el Coll de Banyuls per avisar de qualsevol novetat i moviment que observessin al poble de Banyuls. El dissabte al matí, se'ls passà ordre de comparèixer al poble d'Espolla i per aquest motiu quedà deseparada tota la frontera.

Quan el diumenge, a l'alba, entraren els malvats patriotes de Banyuls i Coplliure (sic) en nombre d'uns 400 homes pel Coll del Torn i saquejaren la casa del Mas March, pròpia de Don Pere Nouvilas, s'emportaren set bous, un vedell i 23 porcs, la vara de batlle del lloc de Sant Quirc i tota la roba que els va agradar. Un fill de la casa, anomenat Jaume Sunyer, se l'emportaren lligat, i van rompre tot el que hi havia a la casa, fins i tot l'olla que hi havia al foc, els sostres i tot el que trobaren. A continuació, van saquejar la casa de la Rectoria de l'església vella, que l'habita un de la Reial Fàbrica de Sant Sebastià de la Muga que s'hi troba destinat pel comandant, per encarregar-se dels minerals. Se li emportaren unes basquinyes (faldilles), un davantal, unes tovalles, sis llençols, un gambeto i destrossaren tota la resta. Tot seguit van anar a saquejar la casa del Mas Mallol pròpia del mateix Nouvilas, i s'emportaren 498 cabres i mascles, catorze bous, nou vaques, dues burretes, una mula i un mul, vint-i-vuit porcs, una manta i una capa del pastor. Després intentaren entrar a la casa, doncs la gent era a missa, distant l'església mitja hora. L'home que havia quedat per guardar la casa, disparà amb el fusell i va matar un dels més facinerosos de Banyuls, anomenat Padern, a la mateixa porta del mas. Quan els seus compatriotes ho varen veure, es retiraren i emprengueren el camí cap a l'església i el mas o casa solar de Nouvilas, i les altres cases de Rabós. Tota la gent sortí immediatament, agafant les armes, i trobaren els enemics darrere l'església, contra els quals varen fer foc vivament. Els obligaren a retirar-se en direcció a Banyuls, i els varen seguir durant tres hores de camí, sense parar de disparar-los contínuament, fins arribar a les primeres cases de Banyuls. Allí els varen rodejar, en mataren dos i varen fer presoner a un facinerós de Banyuls dels més temeraris, anomenat Joan de l'Hoste.

Els nostres valents paisans havien acabat les municions que abans els havia lliurat l'esmentat Nouvilas,

i ja tombats per la gana, que no havien menjat en tot el dia, a les sis de la tarda hagueren de desemparrar i retirar-se. S'emportaren el presoner, que fou conduït al comandant d'armes de la vila de Figueres. Aquest presoner, en pena de vida, digué que volien emportar-se totes les cavalleries i tot el

blat que trobessin i que estaven decidits a saquejar fins i tot la vila de Castelló d'Empúries. A la retirada ens varen fer presoner a Josep Renart, de Delfià. Una altra partida de patriotes entrà pel Coll de Banyuls, dirigint-se a saquejar les cases dels Pils, Freixe, Corbera, Girarols i el lloc d'Espolla. També

J. BADIA-HOMS

A dalt, el monestir de Sant Quirze de Colera, que s'està recuperant (foto de 2001). L'any 1793, les vaques no hi pasturaven amb tanta tranquil·litat.

A baix, el Mas Mallol. A la seva porta hi va morir d'un tret un dels saltejadors de Banyuls.

J. BADIA-HOMS

J. BADA-HOMS

L'església parroquial de Sant Quirc i Santa Julita, on el juliol de 1793 es va produir l'escomesa entre els homes del lloc i els atacants, que hagueren de fugir.

varen ésser atacats i rebutjats pel sometent d'Espolla, fins a Banyuls.

Ahir, dia 30, a l'alba, 400 homes també de Banyuls i de Coplliure, s'apoderaren del lloc de Sant Miquel de Colera i saquejaren i atropellaren cinc cases. Aviat varen arribar els sometents de Llançà i després acudiren els de Vilamaniscle, Sant Quirc i Rabós que desallotjaren els enemics i reconquistaren el poble, agafant presoners un sargent i tres nacionals, els quals declararen que el diumenge havien lligat a un arbre un paisà espanyol que havien fet presoner i l'havien afusellat. Segons les senyes que donaren, era Josep Renart. Creiem que Jaume Sunyer haurà tingut la mateixa sort infeliç. Quan al matí els enemics s'apoderaren del lloc de Colera, es varen emportar a Banyuls el ramat de cabres de l'Antoni Falcó, de Llançà."

* * *

Com hem vist, la intenció dels de Banyuls i Cotlliure d'arribar fins a Castelló en la primera

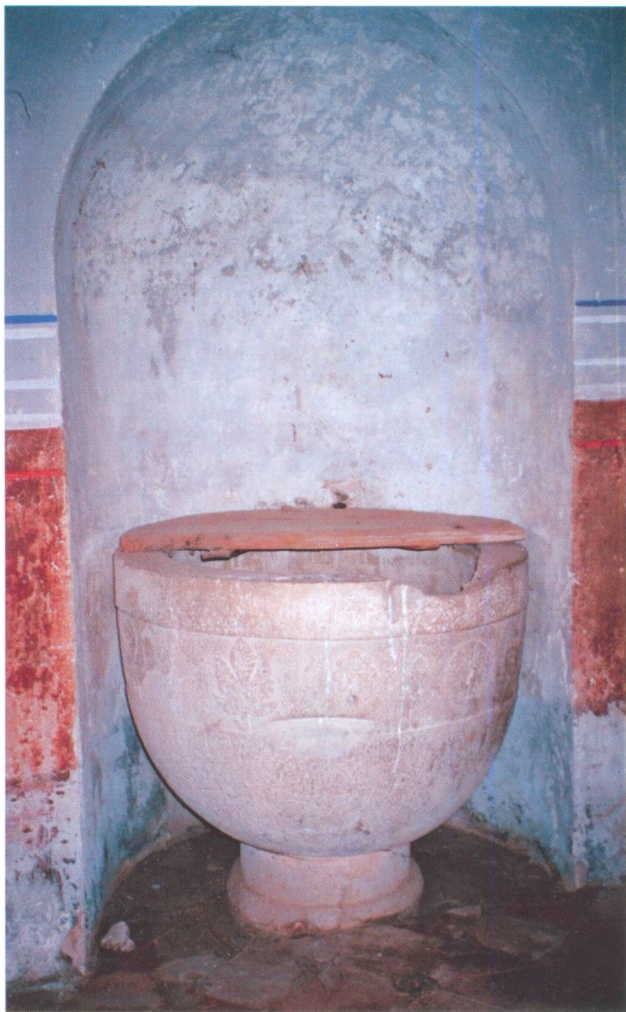
acció que es relata, es va veure impedida pels habitants del terme de Sant Quirc, vigilants i també armats. L'itinerari que van seguir, de nord a sud i de retorn, resta clar: entraren pel coll del Torn, van baixar fins a l'antic monestir de Sant Quirc o Sant Quirze de Colera, dit aleshores també Mas Marc o Mas del Convent, on hi havia l'antiga rectoria, van continuar cap al Mas Mallol, on un d'ells hi va deixar la vida, i d'allí van seguir cap al Mas Nouvilas on, darrere l'església parroquial de Sant Quirc i Santa Julita, toparen amb els resistents locals, que no els deixaren prosseguir cap a Castelló. Des d'aquest lloc van emprendre la retirada, perseguits i tirotejats pel camí ral del coll de Banyuls, fins a les portes d'aquesta vila.

De les altres dues incursions, la que afectà els masos dels Pils i els de l'actual sector nord del municipi d'Espolla, antic terme de Baussitges, i la del poble de Colera, hem de lamentar que no se'n donin tants detalls. En qualsevol cas, a més del considerable robatori de béns materials, en

aquestes trifulgues hi van perdre la vida dos empordanesos –un fill dels masovers del Convent i un veí de Delfià–. De l'altre bàndol, hi ha el banyulenc abatut al Mas Mallol i els dos morts a l'entrada de Banyuls, mentre el tal Joan de l'Hoste, fet presoner, probablement salvà la pell gràcies a haver facilitat informacions. No sabem la fi dels quatre que es capturaren a Colera.

Potser cal precisar alguna de les notícies sobre el territori que conté el document. Pere de Nouvilas de Bahí (1753-1828), hereu d'una vella nissaga de propietaris rurals del terme, s'ocupà de la vigilància de la frontera i d'organitzar el sometent dels pobles de l'Albera. Nomenat capità de guies de l'exèrcit espanyol, lluità i actuà en diferents batalles i estratègies bèl·liques entre 1793 i 1794, principalment a les ordres dels mariscals de camp Arias de Saavedra i Joan Miquel de Vives.

J. BADIÀ-HOMS

A l'església de Sant Quirc i Santa Julita s'hi va fer una capelleta per donar acollida a la pica baptismal romànica, portada des del monestir al segle XVIII.

Per exemple, l'octubre de 1793, amb els seus guerrillers i sometents, va expugnar la vila de Llançà i Sant Pere de Rodes, que havien ocupat uns tres mil homes de l'exèrcit francès. L'any 1796, el rei Carles IV li concedí un títol de noblesa per mèrits de guerra, recomanat pel capità general José de Urrutia.

L'església vella era la de l'antic monestir de Sant Quirze de Colera, que va esdevenir parroquial després de l'extinció de la comunitat monàstica l'any 1592, ja que la primitiva de Santa Maria, a poca distància vers ponent, aleshores estava en més mal estat. L'antiga rectoria era situada a l'angle sud-est de l'antic claustre, lloc on més tard s'hi va fer la terrassa o eixida del Mas del Convent, en un extrem de l'anomenat Palau de l'Abat. En aquesta casa hi vivia aleshores un delegat de la fàbrica d'armes de Sant Sebastià, de Sant Llorenç de la Muga –lloc avui cobert per les aigües de l'embassament de Boadella–, "per encarregar-se dels minerals". Al terme de Sant Quirc s'hi extreia mineral de ferro. Al mateix fons documental hi hem trobat una relació de maig de 1789, amb catorze punts d'extracció de mineral, tots situats en un entorn relativament proper al monestir.

L'església antiga –la del monestir– i la casa rectoral propera varen quedar sense ús i passaren a formar part de les dependències del mas, en construir-se el nou temple parroquial de Sant Quirc i Santa Julita, força més cap a migdia, al costat del Mas Nouvilas i en terrenys que li són propis. En el moment dels fets relatats, aquesta església tenia poc menys de deu anys. Havia estat beneïda el desembre de 1784 (com ja vam explicar a *Farella*, núm. 15, de 2002). Des d'aquell moment, els habitants dels masos eren batejats al nou temple, però a la mateixa pica romànica que hi havia estat traslladada des del vell monestir, una peça litúrgica i artística molt notable que pertany, des de sempre, a la parròquia de Sant Quirc de Colera.

L'aventura violenta dels quatre-cents rossellonesos, Empordà endins, va ésser desbaratada en aquest indret, el Mas Nouvilas, vora les parets de l'església nova de Sant Quirc i Santa Julita i del seu petit cementiri. Del mateix fons documental, coneixem altres notícies semblants sobre el període convuls i destructor de la Guerra Gran en aquest tros de país, també amb narracions viscudes de testimonis directes, de primera mà. Si els lectors ens ho permeten, serem perseverants.

Entrevista a Hèctor Simón Escudero

■ Jugador del Girona FC

JUANJO SERRÁN

“M’agradaria tornar a primera divisió per fer feliç a qui m’ha donat suport i ser un exemple per a les noves generacions de futbolistes de Llançà”

La de l’Hèctor Simón és una història de superació i esforç. En el moment més dolç de la seva carrera, va patir un greu accident que el deixà dos anys fora dels terrenys de joc. Lluny de desmotivar-se i abandonar el futbol, ell es va esforçar per superar la lesió i per estar al cent per cent quan arribés el moment de tornar a jugar. Mentre m’explica aquesta història, anem repassant la seva vida futbolística...

• **Te’n recordes dels primers tocs de pilota amb el CE Llançà?**

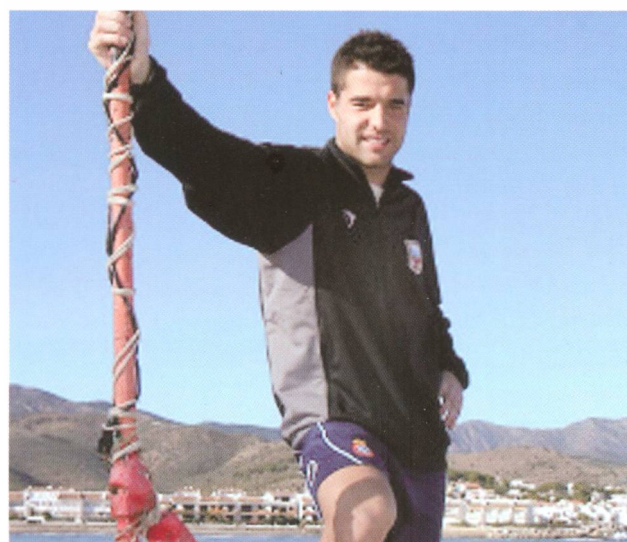
– Sí, evidentment. És un record que mai es perd. A més, molts amics de Llançà ens vam conèixer en aquesta etapa i hem anat creixent junts. Després, sempre he estat en contacte amb el CE Llançà i amb els companys amb els que vaig jugar, la majoria amics meus.

• **L’etapa al Llançà s’acaba i fitxes pel Peralada. Aquí comences a formar-te com a jugador?**

– Sí, vaig ser al Llançà fins als deu anys, després em va fitxar el Peralada, on hi vaig passar tres anys. El canvi es va notar força. Al Peralada ja et comencen a exigir per poder jugar i has d’entrenar fort per poder entrar a l’equip. Tot i així, vaig passar-hi tres anys molt bons, hi vaig aprendre molt i vaig gaudir-hi, jugant i fora del terreny de joc.

• **Mentre és al Peralada, l’Hèctor rep una trucada del FC Barcelona per fer una prova. Va a Barcelona i, després d’un parell d’entrenaments i algun amistós, els tècnics culés decideixen fitxar-lo. Com va ser aquella etapa a la Masia?**

– Difícil, per a mi. Potser era massa jove, només tenia catorze anys i no vaig saber

Arxiu

adaptar-me al fet de ser fora de casa tota la setmana i jugar en un equip com el Barça. Hi ha companys que es van saber adaptar i van continuar al Barça, com l’Iniesta, amb qui vaig fer una bona amistat. Fora del camp va ser una experiència molt maca, però dins del camp no gaudia com abans. Finalment, el Barça em va oferir una cessió a algun equip, com el Vilobí. Però vaig decidir que, si havia de marxar, volia tornar al Peralada, ja que en tenia molt bon record.

• **Estàs decebut amb el Barça?**

– No és aquesta la paraula. Possiblement hi vaig anar massa aviat i no em vaig saber adaptar. Una situació difícil de pair amb catorze anys. Uns se saben adaptar millor i a altres ens costa més. Però l’estada al Barça representa una experiència més en la meva formació.

• **I de tornada a Peralada, com va anar?**

– Quan ets en un equip com el Barça, que per a qualsevol és el màxim, i després has de tor-

nar, és difícil. Et sents com frustrat i costa tornar a arrancar. Però novament vaig gaudir del futbol.

• **L'Hèctor passa un any més a Peralada i es retroba amb el bon futbol. Després fitxa pel Figueres. Què va suposar-te el canvi?**

– En principi, un pas més en la meua carrera com a jugador. Tenia setze anys quan vaig fitxar pel Figueres juvenil. Això em suposava més experiència. Al Figueres juvenil em va sortir una bona temporada i al segon any em van pujar a la FE Figueres. Pel que fa a l'equip, vam poder pujar de categoria i, en l'aspecte personal, vaig aconseguir un bon nivell, vaig fer vint gols.

• **Durant aquesta segona etapa, l'ombra del RCD Espanyol planava sobre Vilatenim. Qui fou l'artífex del teu fitxatge per aquest club?**

– Quan era al Figueres, en Valentín, un dels tècnics de la FE Figueres, ara secretari tècnic de l'Espanyol, es va posar en contacte amb l'equip barceloní i els va dir si em volien veure jugar. Vaig anar a Barcelona a fer unes proves i Tintín Márquez, llavors entrenador de l'Espanyol juvenil, va dir que em volia al seu equip l'any següent.

ARXIU

Hèctor, jugador del Peralada.

• **Deixes Figueres i marxés novament a Barcelona, ara a les files del RCD Espanyol. Com va ser l'adaptació?**

– Llavors tenia divuit anys, tot anava molt ràpid i costa una mica adaptar-te. Sobretot al ritme d'entrenaments. A Figueres entrenàvem dos o tres dies a la setmana; a l'Espanyol, diàriament. Però Márquez em va donar molta confiança i de seguida em vaig trobar a gust a l'equip i vaig jugar amb molta comoditat.

• **Aquell mateix any, Tintín Márquez puja al segon equip de l'Espanyol. Què passa amb l'Hèctor?**

– Doncs que també vaig anar al segon equip. Márquez em coneixia molt bé i tenia confiança en mi. Vaig jugar tota la segona volta de lliga de titular i vaig marcar vuit gols.

• **Aquell any vas tornar al juvenil per disputar la final de la Copa del Rei Juvenil... i guanyar-la.**

– Sí, la veritat és que aquell any va ser molt bo, tant per a l'equip com per a mi. A més, a final de temporada la Selecció espanyola em convocà per al pre-Mundial Sub-20.

• **L'Hèctor estava vivint una ascensió frenètica en la seva carrera, ja que la temporada següent va ser convocat per Javier Clemente per fer la pretemporada amb el primer equip blanc i blau...**

– La veritat és que fou una situació difícil, quan ets dins tot ve rodant i no acabes de ser conscient del que t'està passant. Cal tenir el cap fred, ja que no ets ni en el primer ni en el segon equip. Entrenes amb el primer, però jugues amb el segon. És complicat, cal estar atent i sempre a punt per fer el salt. Quan Clemente em va dir que comptava amb mi per a la pretemporada, vaig rebre la nova amb il·lusió, però també amb cautela.

• **De vegades aquesta situació, més que un privilegi, pot ser una pressió afegida...**

– Com t'he dit, és complicat. Possiblement, en molts moments hi ha aquesta pressió, perquè has de demostrar sempre que pots ser a l'equip.

• **Recordes el debut a primera divisió? Quines sensacions vas tenir?**

– Sí, era un partit a Montjuïc contra la Real

Sociedad, amb resultat final d'empat a un gol. Ho vaig viure amb molts nervis, controlats, però amb la incertesa de com aniria. Recordo que Clemente em va dir: "Tu tranquil, juga com ho fas als entrenaments i tot anirà bé".

• **Durant la lliga, els resultats no acompanyen i Clemente és destituït a mitja temporada. Per substituir-lo arriba Luís Fernández.**

– Va ser un canvi fort. L'Espanyol féu una inversió gran amb el nou entrenador i el seu equip de preparadors, alguns provinents del Real Madrid. Recordo que un dimecres ens truquen i ens diuen que l'endemà tindriem entrenament també a la tarda. Arribem a l'entrenament de la tarda i es presenta Luís Fernández i els seus ajudants. Ens comencen a explicar els canvis que hi haurà i després comencem a entrenar. Va ser un canvi radical. Clemente era una persona que agafava la responsabilitat i deixava treballar els jugadors, anava amb el vestuari a mort, però com a entrenador potser estava una mica obsolet i entrenàvem poc. Amb Fernández, matí i tarda, ens hi feia anar una hora abans. L'anècdota d'aquella primera tarda va ser que a mig entrenament va parar, em va donar el peto de teòric titular en el partidet d'entrenament i, en el següent partit, vaig jugar de titular. En aquest aspecte, Luís Fernández era un entrenador molt valent i arriscat. Confiava en tu si ell creia que estaves millor que altres, no li importava si tenies dinou anys o trenta.

• **I surts de titular a la catedral de San Mamés... quina responsabilitat!**

– Sí. Per a mi, aquest va ser el veritable debut a primera. Abans tens molta pressió, però un cop al camp t'oblides de tot. Recordo que vam perdre per un a zero, però va ser una experiència inoblidable. Tot i que segurament era massa jove per gaudir de la situació com ho faria ara.

En la temporada següent, l'Espanyol va fitxar com a tècnic Miguel Ángel Lotina. Aquest entrenador no va comptar tant amb Hèctor com els altres i, finalment, va marxar cedit al Ràcing del Ferrol.

• **Com va anar per Galícia?**

– Molt bé. Tot i arribar l'últim dia del període de fitxatges, em vaig adaptar força ràpid.

Actualment, jugador del Girona.

Al principi, em va costar, però al final em vaig fer un lloc de titular. Aquesta etapa em va servir per formar-me molt més i agafar experiència en una categoria com la segona divisió.

• **I quan millor estàs jugant amb el Ràcing, arriba la maleïda caiguda...**

– Va ser molt mala sort, després de guanyar el partit a Tenerife. Per altra banda, penso que sóc afortunat de poder estar jugant altra vegada. Han estat dos anys molt durs, però mai he perdut l'esperança i sempre hi he posat molt de la meva part per superar la lesió.

• **Durant la lesió, vas pensar algun moment en deixar el futbol?**

– La veritat és que mai m'han dit que no podria tornar a jugar, per tant a mi no em passava això pel cap. En principi, la lesió havia de ser de tres o quatre mesos. El problema és que passava el temps i la recuperació no arribava a la fi. És dur entrenar en solitari. Només en els mesos finals, quan començaven a parlar d'invalidesa permanent, de burocràcia als jutjats... en definitiva, de tot menys de futbol, em vaig començar a plantejar aquest tema.

• **El temps de la lesió no ha estat perdut del**

tot, durant aquests mesos has fet d'entrenador...

– Sí, a la banqueta del CE Llançà. Una experiència molt maca. M'ha fet plantejar de dedicar-m'hi quan em retiri. De fet, ara estic fent el curs d'entrenador a Banyoles.

• **Com ha estat la convivència amb el teu pare a la banqueta blanca i vermella?**

– Molt bé. El meu pare sempre ha estat vinculat al CE Llançà i el vaig engrescar jo per agafar l'equip. Vàrem formar un bon tàndem. Dos anys molt bonics.

• **Quan et diuen que pots tornar a jugar?**

– El doctor de l'Espanyol no em donava una resposta segura. M'havia trencat tres vèrtebres; dues es van soldar ràpidament, però la tercera es resistia. El metge em va posar una placa per assegurar la vèrtebra al cent per cent, però calia una calcificació perquè se soldés correctament. Trigava molt, vaig decidir fer-me un TAC pel meu compte i em van detectar que començava la calcificació. Al cap d'un mes, vaig fer-me una altra prova i la placa estava completament calcificada. Ja podia tornar a jugar. Sort del meu representant, Màgic Díaz, que sempre va ser al meu costat i no es va oblidar de mi. Ell va estar lluitant amb l'Espanyol i amb els tribunals mèdics, per tal que pogués saltar de nou als terrenys de joc.

• **Quan has estat lesionat, t'has sentit oblidat?**

– No. He tingut molt suport de la meva família i amics. He passat la recuperació a Llançà, entre els meus, així que no em puc queixar. Recordo que van fer una trobada de penyes blanc i blaves a Roses i em van fer un homenatge. Després, quan vaig tornar a jugar amb l'Espanyol B, els meus amics i familiars van fer un autocar per venir a veure'm. Amb l'Espanyol també hi estic molt agraït. L'any que vaig tenir la lesió acabava el contracte i em van renovar per un altre any.

• **I ara, de tornada al futbol d'elit... Els rumors sobre el possible fitxatge pel Girona, si aquest ascendia de categoria, s'han fet realitat. Però el cert és que tenies ofertes de primera divisió. Què t'ha fet decidir-te pel Girona?**

– Eren rumors fins al mes de juny, en què el Girona em va fer una oferta oficial. Llavors jo estava en negociacions amb un equip de la primera divisió grega i ja quasi estava tot lligat. El Girona va igualar l'oferta i era una bona oportunitat per tornar, ja que la segona divisió és molt competitiva i ja tenia l'experiència del Ràcing del Ferrol. Així que vaig decidir-me pel Girona.

• **Com veus el Girona en aquest inici de temporada?**

– Doncs molt bé. Segurament haguéssim signat començar així. Hem aconseguit fer un equip amb jugadors de qualitat, compacte i sòlid. Falta potser alguna individualitat, però la feina d'equip supleix aquestes mancances. Tenim equip per salvar la categoria, l'objectiu fixat.

• **Veus el Girona a primera?**

– És difícil. (Somriu). Fa falta una inversió forta de capital, tenir bona temporada, encertar els fitxatges... S'han de donar una sèrie de circumstàncies, però aquí tenim l'exemple del Nàstic, que ho va aconseguir. En el món del futbol, mai se sap...

• **I l'Hèctor... el veus a primera?**

– He estat treballant per no perdre la forma. Ara mateix estic a un bon nivell, tant físicament com tècnicament. El que em falta és ritme de partits per tal d'estar mentalment a punt. Jo penso que en un futur no molt llunyà puc estar al nivell de fa uns anys i tornar a primera. Per falta d'esforç i ganes no serà...

• **I per finalitzar, dues preguntes. Si t'haguessis de definir amb una paraula?**

– Humil.

• **Un desig...**

– Tornar a jugar a primera divisió, que la gent que m'ha donat suport sigui feliç i poder ser un exemple per a les noves generacions de futbolistes de Llançà. Per mi, Llançà és molt important.

Aquells vells oficis extingits (XXXI)

■ L'ordinari

MIQUEL FA

Es ben sabut que l'ordinari era l'individu que anava i venia regularment d'una localitat a una altra i que feia les comissions que li encomanaven.

Com a sinònim d'habitual, no gens excepcional.

(Recader, en el llibre de les paraules no hi consta).

Des del nostre poble, el qui anava i venia, l'ordinari, ho feia a Figueres o a Barcelona; les ciutats més assequibles i on es solucionaven els nostres afers, quasi sempre.

Les maneres de comunicar-se o de fer gestions fora de casa, eren escasses en aquell temps.

De telèfons i d'automòbils n'hi havien molt pocs.

L'ordinari se'ns feia imprescindible i ell hi posava a la seva feina el sentit de la responsabilitat que calia i la vocació de servei. Tot plegat n'era una bona garantia.

* * *

L'home de Ca la Rosina, botigueta de pastisseria i llaminadures, baixet i feixuc, era ordinari a Figueres. Va ser reemplaçat per en Poderoso, de la seva família, que va durar poc temps.

L'home de Can Cabanes, botiga de queviures, en Ferriol amb el seu mostatxo qui sap si ostentós, també n'era. En Corts, el seu gendre, el va substituir.

En Pere Jofre viatjava a Barcelona; de bon matí fins al vespre. Avesat i dormint en el tren; una rutina de son i de feina.

En Serra, l'home del *Miramar*, del futbol i del Barça sobretot; a Barcelona a diari, també.

L'Agustinet, ordinari a Figueres; quan li feien un encàrrec, ell deia: "Ja està dit", i, si li avançaven els diners, deia: "Ja està fet". La gent ho tenia ben clar.

En Sabater que, vingut de Portbou, va acabar la comesa a Llançà sent ordinari.

(A la zona de Sant Carles, on hi hagué l'Estany, la plaça de la urbanització està dedicada a Carles Sabater, del grup Sau, que era nét del Sabater *recader* a Figueres).

En Morales, que havia estat jugador de futbol, feia de central jugant amb tres defenses. En Morales era un bon futbolista, va ser un bon ordinari i, més que tot, un bon amic, enyorat.

En *Met de la Matalena*, que anava tot just a Figueres; era un home de tarannà divertit i ho contagiava.

En Benjamín, adelerat i diligent.

En Morella, que a Barcelona, en una taverna del carrer Escudellers, ens recollia la roba als reclutes per rentar-la a Llançà, al nostre poble, a casa nostra i en el nostre safareig.

* * *

Ara no.

Res de tot allò.

Ni que siguin ordinaris.

Ni que siguin recaders...

...que fou un ofici accessible, emperò exigent i seriós.

* * *

En el dia a dia, l'endemà i tots els dies, es movia frenètic i compromès...
... l'ordinari.

El vell camí de l'estació, avui carrer Dolors Falcó, tan petjat pels ordinaris.

ARXIU

*Fiscal • Laboral • Mercantil
Comptable • Assegurances*

Nicolás Salmerón
(pàrquing bombers)
Tel. i Fax 972 12 09 94
17490 LLANÇÀ

ZURICH ASS.
J. BUXEDA
AG. 170066-5

— Restaurant —

La Farella

C/ Cap de Creus, 1
Tel. 972 12 16 11
17490 LLANÇÀ

Port de Llança - Moll Jordi Canal, s/n
17490 LLANÇÀ
Tel.: + 34 972 38 07 10
Fax: 34 972 38 07 06
club@cnllanca.com
www.cnllanca.com

HABITACIONS CHAMBRES

«Can Pau»

HABITACIONS AMB
BANY I CALEFACCIÓ
OBERT TOT L'ANY

C/ Puig d'Esquer, 4
Tels. 972 38 02 71 - 972 38 02 70
LLANÇÀ (Costa Brava)

■ *In Memoriam Josep Palau i Fabre*

HELENA POL

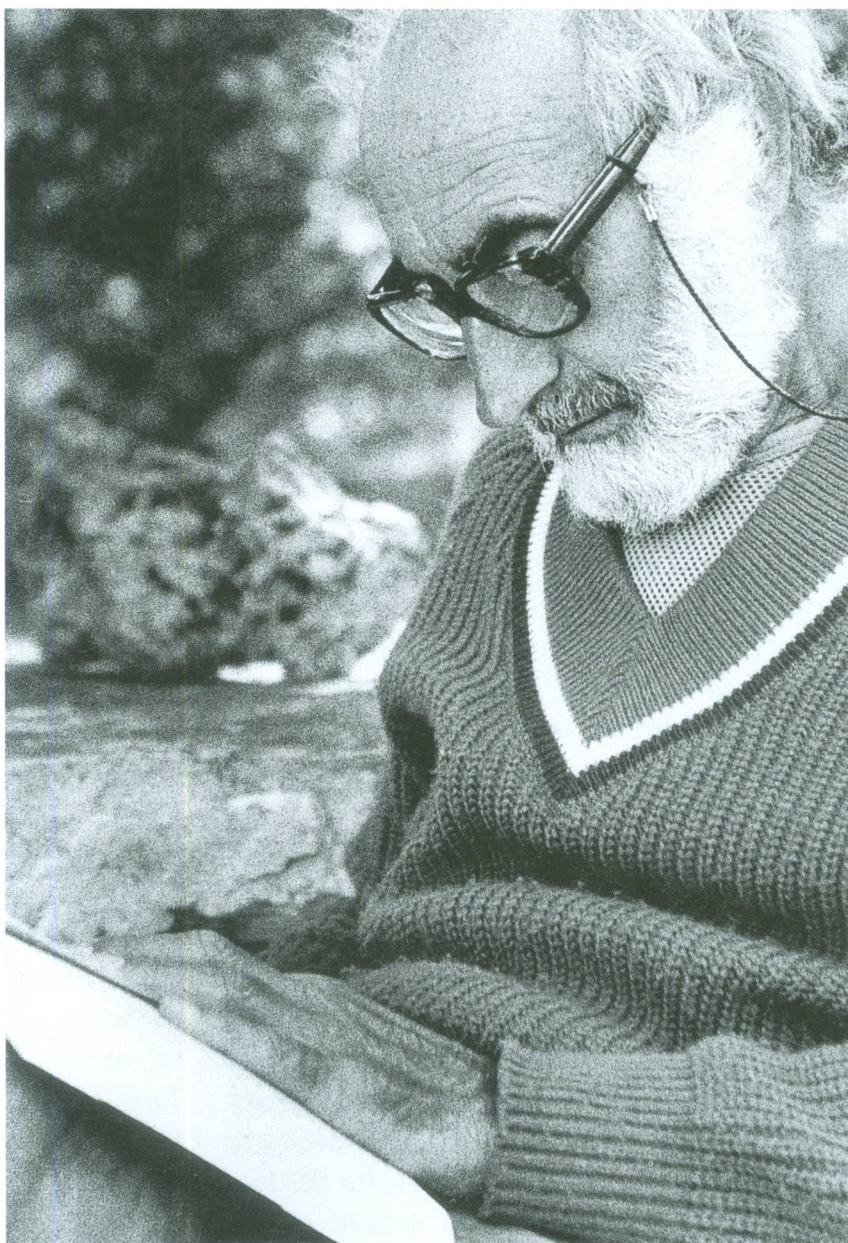
El passat 23 de febrer va morir Josep Palau i Fabre. Els amics ens vam quedar orfes de la seva presència.

Una presència sempre acompanyada de versos que ressonaven en la seva poderosa veu, a tota hora disposat a recordar Àusias March, Maragall, Dante... Escric aquestes línies per aquells que no coneixen, o coneixen parcialment, la seva obra, per reconèixer i fer un tribut a l'enorme llegat d'un escriptor que va convertir Grifeu en un referent literari. Palau i Fabre va residir durant anys a Grifeu, després de tornar de l'exili a París. Un cop instal·lat novament a Barcelona, venia a passar llargs estius aquí per, com deia ell, "fer salut".

Palau va ser en la postguerra un poeta maleït, després un poeta de tradició, un dramaturg anticonvencional, un assagista lúcid, un traductor que va transmetre a la nostra llengua Rimbaud, Balzac, Stringberg, entre altres, i, per descomptat, un expert mundial en Picasso, amb una ingent obra i documentació sobre el pintor. Activista compromès, va protagonitzar iniciatives com ara la fundació de la revista *Poesia* (1944-1945) i l'editorial La Sirena i va col·laborar en la creació –amb Joan Triadú, Miquel Terradell, Josep Romeu i Francesc Pau Verrié– de la revista *Ariel* (1946-1951). L'any 1945, una beca del Govern francès li permet anar

a París. Allà coneixerà personalitats com ara Artaud, Octavio Paz, Camus i Picasso i farà incursions en el cinema, com a *Le salaire de la peur*, de H.G. Clouzot.

Poemes de l'alquimista és el centre de la seva obra poètica. Un volum que recull la trajectòria vital del poeta, que abarca des dels seus primers intents fins a l'exili de París. L'edició de la seva obra en poesia es va iniciar amb

Joan M. Pau

Josep Palau i Fabre, a Grifeu, l'agost del 87.

Balades amargues, el 1942, edició clandestina a Melilla, i un any després, amb peu d'impremta fals, *L'aprenent de poeta*. Li seguiren *Imitació de Rosselló-Pòrcel* (1945) i *Càncer* (1946). Reelaborats tots ells i amb altres textos inèdits –*Laberint* i *Atzucat*–, formen el volum final de *Poemes de l'alquimista* (1952). Palau entén la poesia com a experimentació, com el laboratori on l'alquimista mescla les seves pocions, en companyia de les lectures, des dels clàssics medievals, sobretot Àusias March i Ramon Llull, fins als admirats Rimbaud, Lautréamont, Maragall, Lorca, Salvat-Papasseit, Bartomeu Rosselló-Pòrcel i Carles Riba, entre d'altres.

Tot i la forta dedicació a la poesia, no es treu del cap el teatre. Ja de jove volia ser autor teatral i inicia el que després es coneixerà com "el cicle de Don Joan": *La tragèdia de Don Joan* (1951), *Don Joan als inferns* (1952), *Esquelet de Don Joan* (1954), són alguns dels títols que formen el cicle que s'ha representat fa poc al Teatro Español de Madrid. A través de Don Joan, l'autor respon i qüestiona d'una forma directa les normes d'una societat puritana i repressora, al mateix temps que aborda la temàtica amorosa. Amb títols com ara *Mots de ritual per a Electra* (1958), *La caverna* (1969), *Homenatge a Picasso* (1972) –totes elles reunides en el volum *Teatre* (1976)– continua el seu univers teatral. Segueixen *Avui Romeo i Julieta* (1986), *L'Alfa Romeo i Julieta i altres obres* (1991) i *La confessió o l'esca del pecat* (2000).

Darrere de l'obra dramàtica de Palau i Fabre hi ha també l'alquímia entesa en el sentit que la poesia, l'obra d'art, no és un fi en ella mateixa, sinó un mitjà d'exploració o d'experimentació. Per explicar-se, Palau també es va dedicar a la seva reflexió teòrica: *La tragèdia o el llenguatge de la llibertat* (1961) i *El mirall embruixat* (1962), on l'autor es mostra partidari d'un teatre modern, amb el temps marcat per la síntesi i la brevetat ("teatre-espasme"). Més tard, publicaria *Antonin Artaud i la revolta del teatre modern* (1976). Conegué Artaud en un sanatori de París en els seus últims dies, i va ser

el seu introductor a Catalunya. Palau defuig sempre els temes que opten per les solucions convencionals del drama. Per aconseguir-ho, usa mites que també li permeten crear *alter egos* seus. Pot ser el captiu de *La caverna*, Don Joan, Prometeu, Orestes, Faust, Romeo o Miquel Kolhas.

En aquest breu repàs a la seva obra literària, no ens podem oblidar de la narrativa, que arriba tardana: *Contes despullats* (1982), *La tesi doctoral del diable* (1983), *Amb noms de dona* (1988) i *Un saló que camina* (1991), que, amb altres contes inèdits, s'aplegaren al volum *Contes de capçalera* (1993). Encara més tard va publicar *Les metamorfosis d'Ovídia i altres contes* (1996).

Pel que fa a l'assaig, fora de la recerca picassiana, Palau i Fabre és autor de diversos reculls com *Nous quaderns de l'alquimista* (1983), *Quaderns inèdits de l'alquimista* (1991) i *Quaderns de vella i nova alquímia* (1996), aplegats tots sota el nom de *Quaderns de l'alquimista* (1997), la primera edició dels quals havia aparegut el 1976. A l'anàlisi de l'obra de Picasso hi va dedicar més de vint llibres (alguns traduïts a una desena de llengües), entre els que destaquen *Vides de Picasso* (1946), *Doble assaig sobre Picasso* (1964), *Picasso a Catalunya* (1966), *Picasso vivent* (1980), *Picasso cubisme* (1990) i *Estimat Picasso* (1997).

Potser les múltiples vessants de la seva obra ens creïn l'equívoc de pensar que no hi ha vasos comunicants entre la poesia, el teatre, l'assaig, la traducció, etc. Però en tots ells Palau i Fabre basteix una dimensió experimental a recer de la tradició, amb voluntat innovadora que es val d'una gran intuïció i d'una forma única d'entendre el món. Com a reconeixement a la seva obra, Palau i Fabre va rebre diversos premis, com la Creu de Sant Jordi (1989), el Premi Nacional de Literatura (1996), el Premi Lletra d'Or (1998), el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes (1999), la Medalla d'Or al Mèrit Artístic de l'Ajuntament de Barcelona, el d'Officier de

VICENÇ PUJAREDA

Palau i Fabre amb l'alcalde, la regidora de Cultura i el delegat del govern, en l'homenatge que se li dedicà el 22 d'abril de 2006.

l'Ordre des Arts et des Lettres, del Govern francès, i el de Doctor Honoris Causa per la Universitat de les Illes Balears (2000).

A Caldes d'Estrach, on residí els últims anys i on ara reposa, va fer realitat el somni de crear la Fundació Palau, inaugurada el maig del 2003, nascuda amb la voluntat de conservar, exhibir i difondre el fons artístic i documental de Josep Palau i Fabre i del seu pare, Josep Palau i Oller. No se m'acuden millors paraules que les del poeta:

“Beatus ille...

Sortós qui sense seny ha travessat el mar
i ha conegut el món de l'una banda a l'altra;

qui obeint el seu vent se n'anava a l'atzar,
que és el millor país per als cors sense mare.

Sortós qui com un foll...”

OBRA COMPLETA

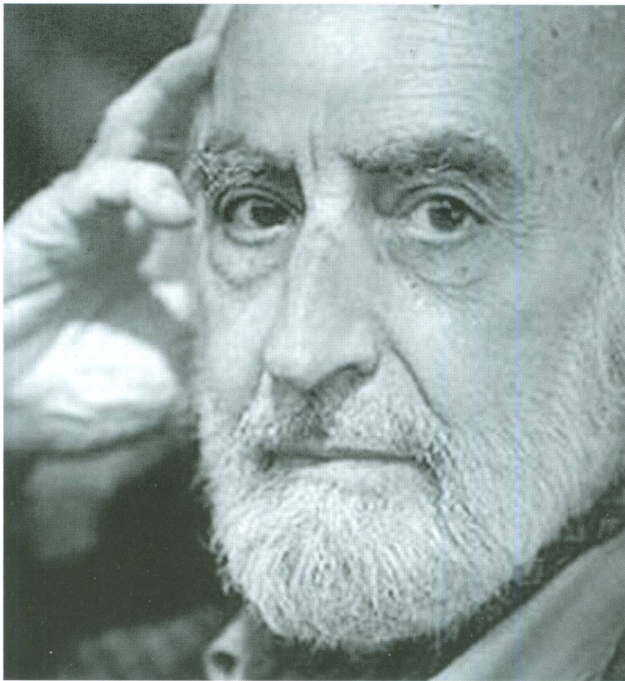
PALAU i FABRE, Josep, *Obra literària completa I*. Barcelona, Galaxia Gutenberg / Cercle de Lectors, 2005. Edició de l'autor. (Poesia, teatre i contes).

PALAU i FABRE, Josep, *Obra literària completa II*. Barcelona, Galaxia Gutenberg / Cercle de Lectors, 2005. Edició de l'autor. (Assaigs, articles i memòries).

■ Una conversa amb Palau i Fabre*

ANTONI JORDI I ELIAS

ARXIU

Josep Palau i Fabre serà recordat aquí per les seves estades a la casa del carrer Pompeu Fabra, a Grifeu. La platja de Grifeu era per a ell el pulmó per recuperar forces i tornar a escriure. Sempre el vèiem a l'entrada de casa seva amb dues cadires, una d'elles a punt per al visitant. Saludava atent, llevant-se la gorra. Era feliç quan li donaven conversa, sobretot per parlar dels seus temes preferits: l'admirat Picasso i la cultura d'aquest país. En una d'aquestes converses, tingué l'amabilitat de contestar-me unes preguntes.

• **A part de la vostra obra poètica, se us reconeix com a biògraf de Picasso. Com va ser la vostra amistat amb el pintor?**

– La meva admiració per Picasso ve quasi de la infantesa. El meu pare era pintor i jo el sentia discutir amb Josep Mompou, amb Francesc Labarta, sobre Nonell, Mir, Picasso... Aquest darrer, aviat em va captivar més que tots. De manera que, quan vaig anar a París, la meva fal·lera era ja la de conèixer Picasso.

• **Com era en realitat Picasso?**

– Resumir-ho en pocs mots em sembla gairebé impossible. Picasso era un personatge molt més complex del que jo imaginava. No eren contrastos de blanc i negre, hi havia molts matisos en la seva personalitat. He escrit un llibre de memòries sobre ell, *Estimat Picasso*, que espero que ajudi a donar-ne una imatge més completa, fugint de l'estampa estereotipada que sol ser corrent al país.

• **El Museu Picasso de Barcelona té una bona representació de l'obra picassiana?**

– És un museu imprescindible per estudiar la infantesa, adolescència i primera joventut de l'artista, però té uns buits immensos –de l'època rosa, del primer cubisme...– que hauria calgut superar. En aquest sentit, l'esforç que s'ha fet és mínim, no arriba a l'alçada de la gran donació que l'artista va fer a la ciutat.

• **Quan éreu a París, senyor Palau, vau conèixer l'expresident de la Generalitat, Jordi Pujol, en un viatge que aquest va fer a la capital francesa...**

– Sí, Jordi Pujol tenia en aquell moment divuit anys i a Barcelona es veu que havia sentit a parlar d'un poeta rebel que es deia Palau i va venir amb ganes de conèixer-me. Puc contar una anècdota d'aquesta coneixença. Ell buscava una harmònica, marca Honner, em penso, i jo li vaig aconseguir i enviar a Barcelona. Però el relat que el president Pujol va fer del seu primer viatge ja és el viatge d'un polític, tot hi és calculat, res no és deixat a l'atzar: els llocs, les visites...

• **És veritat que al capçal del llit de Picasso hi havia la bandera catalana? Fins a quin punt podem considerar el pintor com a part integrant de Catalunya?**

– En el castell de Vauvenargues, sí. Allí, en el seu capçal, Picasso hi tenia una gran bandera catalana i David Douglas Duncan, periodista nord-americà que la va fotografiar, explica que Picasso n'estava ufanós. Picasso no era català,

Una vella foto del poeta a Grifeu.

Aixu

era un andalús de cap a peus, però alguns trets de la catalanitat i de la nostra cultura pesen de manera considerable en la seva obra.

• **Senyor Palau, entre treball i lectura preneu un bany cada dia a la platja de Grifeu, per acumular salut de cara a l'hivern. Teniu també temps per continuar la vostra obra a l'estiu?**

– Cada estiu és diferent. Fa dos anys, per exemple, el vaig passar gairebé exclusivament traduint el *Cant espiritual* d'Àusias March, en versos francesos. Aquest any, m'he donat entera llibertat. He escrit el que ha vingut: dos petits contes. Però, això sí, he llegit molt Artaud i em sembla que he carregat les piles per a l'hivern.

• **Com veieu el moment actual del país?**

– No sóc gaire optimista. Considero que l'autonomia que se'ns ha donat és insuficient. S'haurien de replantejar els termes. En realitat, la Catalunya actual s'ha dotat d'un exèrcit d'escriptors que tracten de reconquerir la pròpia terra, però no sé si tots plegats ho aconseguirem.

• **I la poesia?**

– Em sembla que la narrativa, en el moment actual, li ha passat al davant. Tampoc no estic prou al corrent de tot el que s'escriu i de tot el que s'edita. La meva opinió és, en aquest sentit, molt limitada. He tingut la sorpresa, això sí, que les Illes han donat una plèiade de noms nous

molt considerable: Bartomeu Fiol, Josep Marí, eivissenc, parlo del poeta. Acabo de descobrir Sebastià Alzamora... Sé que me'n deixo alguns al tinter...

• **Quines obres teniu en preparació actualment?**

– Si tot va bé, aquesta tardor haurien d'aparèixer *Estimat Picasso*, de la qual ja hem parlat, i *Quaderns de l'alquimista*, que comprèn quatre llibres publicats i algunes notes inèdites. Formarà un volum d'unes quatre-centes o cinc-centes pàgines, a la col·lecció d'assaig de Proa.

• **S'ha parlat de la nova Fundació Palau i Fabre....**

– La Fundació es dirà simplement Fundació Palau, perquè així inclou el nom del meu pare tant com el meu, un home amb el qual el país ha estat profundament injust, més que amb mi. El meu pare fou un gran dibuixant de teixits, però quan es parla de teixits catalans només se'n parla en sentit econòmic. Quan es tractava de fer o refer Catalunya, durant la Mancomunitat, el meu pare va crear la joguina catalana. Només un article de Salvat-Papasseit ho va celebrar. Hi ha també els aspectes de decorador i de pintor... Val més no parlar de coses desagradables.

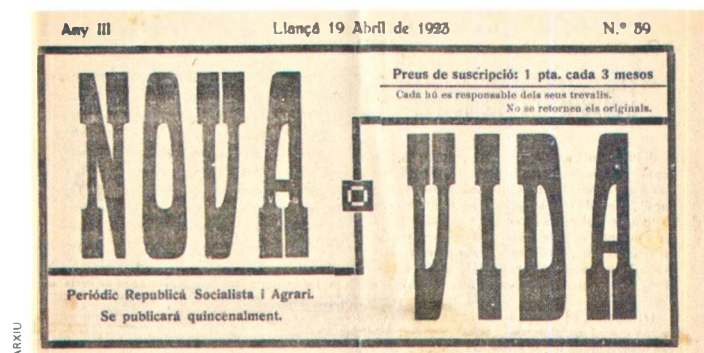
– Moltes gràcies, senyor Palau.

*Entrevista datada a Grifeu, l'estiu del 1997.

■ La revista “Nova Vida”, de Llançà (1921-1927)

ÈRIKA SERNA I COBA
JOAN SERRA I PERALS

La primera capçalera de la revista llançanenca.

Amb aquesta col·laboració volem donar a conèixer un cas primerenc de premsa editada des de Llançà, la publicació quinzenal *Nova Vida*, subtitulada com a “periòdic republicà, socialista i agrari”. S’advertia a la mateixa portada i als possibles col·laboradors que “cada hù és responsable dels seus treballs. No se retornen els originals”. S’imprimia als locals de la impremta de Joan Vila Soler, del carrer de Santa Llúcia, 7, de Figueres, i costava la subscripció una pesseta cada tres mesos. Força articles anaven signats amb pseudònim –Xec de Llançà, Ursus, un tal Claridades, República, Franco Lucio, i amb inicials de nom i cognoms–, però també apareixien signats i totalment identificats els articles de Jaume Purcallas –que feia de director de la publicació– i de Jaume Barris. Els números editats estaven compostos de poques pàgines, entre sis i dotze per exemplar, amb un format de 30x20 cm. Els anys de publicació foren del 1921 al 1927 i la llengua emprada va ser el català, encara sense normalitzar, i el castellà. Les referències a *Nova Vida*, de Llançà, foren destacades ja al llibre publicat l’any 1977 *La premsa de les comarques gironines*, del periodista Jaume Guillamet⁽¹⁾, on ja parlà de la importància i riquesa de la premsa altempordanesa dins l’àmbit estatal, amb publicacions com *El Bien del País*, especialitzada en temes agrícoles, o *La Granja*, de meitat del segle XIX.

1. GUILLAMET, Jaume. *La premsa de les comarques gironines*. Barcelona. Editorial Selecta. Premi Catalònia, 1976.1977.

Els números localitzats i consultables del *Nova Vida* que han arribat als nostres dies són pocs, més aviat tenen una presència testimonial, ja que només són vuit. Passem a relacionar-los:

- L’Arxiu Municipal de Llançà disposa del núm. de l’1 de desembre de 1921, del núm. 59 del 19 d’abril de 1923 i del núm. 118 del 31 de juliol de 1926.
- L’Arxiu Comarcal de l’Alt Empordà té l’exemplar núm. 59 del 19 d’abril de 1923.
- La Casa de Cultura de Girona disposa de cinc números consultables a la seva pàgina web⁽²⁾: el núm. 118 de 31 de juliol de 1926, el 119 de 9 de setembre de 1926, el 120 de 20 de novembre de 1926, el 121 de 25 de desembre de 1926 i el 122 de 22 de gener del 1927.

Aquesta publicació quinzenal aplegava les notícies d’àmbit local relacionades amb la política municipal i catalana, la situació del camp, en especial la vinya –cal recordar com portava la paraula “agrari” en la seva definició ideològica de capçalera–, opinions de col·laboradors anònims, algun poema, i una secció fixa de noticiari. Els números consultats del 1926 i 1927 advertien al lector de com tota la publicació havia de passar la censura governativa obligada, en especial després del triomf de la dictadura de Primo de Rivera, el setembre de 1924. L’exemplar conservat a l’Arxiu Comarcal de l’Alt Empordà, corresponent a l’abril de 1923, forma part d’un expedient judicial d’una querella per

2. www.prenshistorica.mcu.es

3. ACAE. Fons del despatx de procuradors Jou, de Figueres. Expedient 3/76. El procurador del diputat Albert de Quintana fou Tomàs Jou Barbosa, de Figueres.

injúries greus⁽³⁾ que el diputat provincial Albert de Quintana, advocat de Girona, interposà contra el director de *Nova Vida*, Pere Purcallas i Salvà, ja que amb motiu de la campanya electoral sortiren publicades nombroses acusacions i insults personals, per tal de perjudicar obertament la seva candidatura. La sentència acusà el col·laborador de la publicació, Ricard Feliu Palet, pagès de Llançà, com a autor d'un article dit "Autoretrat", del citat número; també la sentència ordenà la destrucció del motllo d'impremta de l'esmentat exemplar.

Els anunciants eren els petits negocis familiars llançanencs o de pobles veïns, com l'Hotel Miramar, d'Emili Negre; el Sindicat Vitivinícola; Vicenç Serradell Ballesta, del carrer de Mar, 25; el Basar d'Agustí Negre –que ofería aigües de colònia, quines, essències i articles de perfumeria al carrer Pi i Margall, 4–; l'agència de duanes Calsina i Bosch, de Portbou; el metge cirurgià de Figueres, M. Morlius; la xocolata Comet, de Figueres. Aquests anagrames publicitaris solien anar a la contraportada de la publicació i intercalades a les darreres pàgines de cada exemplar. Hi va haver dues capçaleres diferents durant la curta vida d'aquest mitjà d'informació. Primer una de més senzilla, composta pel nom de la revista en lletres negres i, més endavant, es decorà amb l'aparició d'un dibuix bastant elaborat d'un paisatge rural, amb dues noies assegudes, una a cada banda. Amb un barret frigi al cap, la de la dreta sostenia en una mà una bandera republicana i, a l'esquerra, l'altra noia estava segant amb una falç a la mà, amb un paisatge de fons de sortida del sol. Els artífexs d'aquesta publicació, com hem dit, foren Pere Purcallas i Salvà i Jaume Barris i Purcallas.

Pere Purcallas i Salvà (1884-1980), alcalde republicà, mort a l'exili de Mèxic, va néixer a Llançà el 21 d'octubre de 1884. Jove inquiet per la cultura i la política, amb formació autodidacta, va obtenir la plaça de secretari de l'Ajuntament, fins que, amb l'adveniment de la dictadura de Primo de

Rivera, se li va obrir un expedient contra la seva actuació. L'any 1925, però, va ser rehabilitat com a secretari interí. El 15 d'abril de 1931 va ser proclamat alcalde. L'any 1938 acceptà el càrrec de la Generalitat com a delegat d'Agricultura a Girona. Després de la Guerra Civil, visqué l'exili amb tota la família, primer a França i després a Mèxic. Morí als 96 anys⁽⁴⁾.

Jaume Barris i Purcallas (1886-1939) va néixer a Llançà. De formació quasi autodidacta, començà a fer classes als infants cap a l'any 1920. Les classes començà a impartir-les a can Cortadeta i més tard es traslladà a cals Protestants, al carrer Dins la Vila. Durant la República, l'any 1931, aprofitant l'Estatut de Catalunya aprovat per la Generalitat presidida per Francesc Macià, es convocaren unes proves per obtenir el títol de mestre i, després d'aprovar-les, fou destinat a un poble de l'Empordà. En iniciar-se la Guerra Civil, l'any 1936, va plegar la seva tasca docent i tornà a Llançà, on morí el 1939, a l'edat de 53 anys⁽⁵⁾.

Després de *Nova Vida*, es té coneixença de l'edició des de Llançà, el 1932, de la publicació gràfica agrària *El Terrassà*, també impulsada per Pere Purcallas, del qual la Biblioteca Comarcal de Figueres n'ha conservat el primer número. Posteriorment, *Miranda* ha estat la publicació llançanenca més important fins ara, amb 57 números publicats entre els anys 1954 i 1968, amb una aparició de periodicitat trimestral.

4. CLAVAGUERA CANET, Josep: "Record de 20 llançanencs". Revista *Farella*, núm. 11, setembre 2000, pàg. 18.

5. CLAVAGUERA CANET, Josep. "Record de 20 llançanencs". Revista *Farella*, núm. 11, setembre 2000, pàg. 10.

■ *La Guerra del Francès i el castell de Sant Ferran (1808-1814)*

JOSEP CLAVAGUERA I CANET

En el número 26 de la revista *Farella* parlava de l'actuació de l'Ajuntament de Llançà i la Junta de Defensa de la vila, especialment en els inicis de la guerra, amb l'ajuda de documentació de l'arxiu municipal i altres fonts.

Els dos punts estratègics de l'exèrcit de Napoleó a l'Alt Empordà eren el castell de Sant Ferran, de Figueres, i la badia de Roses, amb la seva Ciutadella, construïda a finals del segle XVIII i principis del XIX. Centrem-nos en el castell de

Sant Ferran, lloc des del qual es domina quasi tot l'Empordà. La construcció d'aquest magne castell s'inicià l'any 1753, durant el regnat de Ferran VI. Les obres continuaren en temps del següent rei, Carles III. L'any 1792 es considerà que els baluards i les dependències principals s'havien acabat. Va entrar, doncs, en servei durant la Guerra Gran (1792-1795). Fou escenari de diverses accions bèl·liques, fins que va capitular i passà en poder de l'exèrcit francès. Amb la Pau de Basilea (1795) va retornar a Espanya.

El castell de Sant Ferran, amb la ciutat de Figueres a la llunyania.

Aerxu

El castell de Vilaritg. A la seva rodalia acamparen les tropes del Dr. Rovira, abans de l'assalt al castell.

El Castell i la invasió francesa

El governador de la plaça de Sant Ferran va comunicar al capità general de Catalunya, comte de Santa Clara, amb diversos oficis, la notícia que les tropes franceses s'havien reunit en tot el Rosselló. Malgrat aquestes notícies alarmants, no es va augmentar la dotació del castell ni amb un sol soldat. Mentrestant, es rebé un ofici del cap de les tropes franceses al Rosselló, general Duhesme, notificant que entrarien per la Jonquera amb 8.000 homes d'infanteria, 4.000 de cavalleria i l'artilleria corresponent. Això era el 8 de febrer.

El governador del Castell, després de notificar-ho al governador de Girona i al capità general, decidí que la tropa s'instal·laria a Figueres –se solia fer al paratge dit la Creu de la Mà– i la cavalleria al castell. El coronel francès Piat pujà cap al castell, amb el pretext d'unes maniobres, amb una columna de l'exèrcit, i es dirigí a la porta. La guàrdia aixecà el pont, frustrant així l'intent d'entrar. El coronel francès, indignat, exigí l'entrada de 200 reclutes, amb ells hi entraren també soldats veterans. Així es van fer

amos i senyors de la fortalesa, mentre l'escassa força espanyola abandonava el castell.

La població de l'Empordà s'irrità molt, en saber la notícia de la presa del castell per les tropes franceses. Les juntes de defensa incitaren els pobles empordanesos a aixecar-se en armes contra els invasors. El primer intent de recuperar el castell fou un fracàs. Els figuerencs organitzaren un ball de saló, al qual convidaren els oficials francesos, des del coronel Piat al darrer oficial. En aquest ball es pretenia capturar-los i matar-los. Es va descobrir la conspiració, però, i es prengueren les mesures pertinents.

En una altra ocasió, la població de l'Empordà s'acostà fins al castell i allà va començar la lluita. Es féu càrrec del comandament d'aquella tropa improvisada –120 soldats i 1.500 paisans voluntaris– el comandant Joan Clarós, oficial retirat, i es posà setge a Sant Ferran. La reacció dels francesos fou fulminant. Llançaren unes 2.500 bombes, que destruïren molts edificis de la ciutat de Figueres i el seu entorn. El setge dels voluntaris empordanesos continuava, malgrat tot. Els francesos estaven a punt de rendir-se, quan una nova divisió de 7.000 homes entrava per la Jonquera.

El Dr. Rovira, sacerdot beneficiat a Banyoles, comandant de la tropa i voluntaris que prengueren el Castell.

ARXIU

Els voluntaris catalans pretenien barrar-los el pas a Pont de Molins, però l'intent va fracassar i Clarós hagué d'aixecar el setge al castell i fugir cap a les muntanyes properes. Des d'aleshores, els empordanesos emprengueren la lluita de guerrilles, intentant controlar camins, passos de rius i cruïlles importants.

La presa del Castell pels voluntaris del Dr. Rovira

Fracassat l'intent de Clarós i els seus voluntaris, els francesos tornaren a dominar el castell i tota la ciutat de Figueres. Però l'esperit de revenja era molt viu en aquells soldats i voluntaris humiliats per l'exèrcit de Napoleó. L'entrada havia estat per sorpresa, sense haver-se enfrontat els dos exèrcits.

Un tal Joan Marquès, de Castelló d'Empúries, estava col·locat dins el Castell, com a guarda dels magatzems. Dos joves germans, cunyats d'en Marquès, de disset i quinze anys, entraven i sortien amb tota llibertat del Castell. I ells mateixos planejaren una acció per arribar al fossat sense ser vistos per cap sentinella. Després d'exposar el pla a diversos comandaments, es van arribar a Olot a trobar el Dr. Rovira, que tenia el comandament de tropes de l'Empordà. Exposat el pla, s'acceptà la proposta i així s'intentà dues o tres vegades realitzar-la, però les circumstàncies no eren propícies. Un dels cops, arribaren a la vigília

4.000 soldats francesos al Castell. El pla s'anava endarrerint.

Finalment, el Dr. Rovira sortí d'Olot amb uns 1.000 homes. El 9 d'abril arribaren a Llerona i d'allà anaren als boscos de Vilaritg. A la nit, arribaren al Castell, passant per les Tres Cases d'Avinyonet. Una vegada dins, una secció d'homes pujà a la plaça i varen reduir la guàrdia, passant-la a baioneta. Des d'allà anaren a la casa del governador Guillot. Allà mateix fou detingut i custodiat per un destacament comandat pel coronel Llovera. L'obligaren a capitular, amb la guarnició i l'armament que s'hi guardava. En aquesta gloriosa acció bèl·lica, els catalans només van tenir un mort i dos ferits. Per part dels francesos, trenta-un morts, vint-i-cinc ferits i mil sis-cents presoners.

Després d'aquesta gesta, es nomenà governador del Castell el general Martínez, que fou qui signà la rendició. El text es va trametre a les juntes de defensa del Principat, i fou rebut amb una alegria immensa per la notícia. La fortalesa tornà a les mans dels voluntaris i tropes del Dr. Rovira. Això succeí el 10 d'abril de 1811. Per això aquesta conquesta s'ha conegut, a l'Empordà i més enllà, com "la Rovirada".

Bibliografia

- CAMP, Federico, *Figueras en la Guerra de la Independencia (1808-1814)*.
- DÍAZ CAPMANY, Carlos, *El castell de Sant Ferran de Figueres*. Ed. Barcelona. Generalitat de Catalunya. 1982.
- PLA I CARGOL, Joaquim, *Plazas fuertes y castillos en tierras gerundenses*. Ed. Dalmau Carles Pla SA, Gerona. 1951.
- RODEJA GALTER, Eduard, *Figueras. Notas históricas, 1753-1832*. Imp. La Rápida, Figueras, 1942.

QUIMETA BUXEDA I AYATS

Nascuda a la Vall de Santa Creu, sota Sant Pere de Rodes, el 1921. L'any 1937, en plena Guerra Civil, arribà a Llançà amb tota la família i van viure a Ca la Collans. Es casà amb en Pepet Bosch l'any 1943 i tingueren tres filles: Pepita, Joana i Pilín. Als anys 60, es van traslladar a la finca de Can Tió, estiuejants de Mataró, a la Farella, on passaren més de vint anys. Als 61, es va fer càrrec de la Casa del Mar, fins als 87 anys. El juliol passat li entregaren una placa del Departament de Governació (Acció Ciutadana) per la seva col·laboració. Té sis néts i set besnèts. Per molts anys!

JOAN PACAREU I BES

Nat a Llançà el 1917, al carrer Sant Toribi, 12. És molt conegut com a Joan Picapedrer, ofici del seu avi. A principis de la guerra marxà a Madrid, prop del Jarama. Ferit a la batalla de l'Ebre, amb tres ferides de bala i metralla, sobrevisqué. Sempre ha treballat la terra –vinya, olivars i horta–. A mitja tarda, el podem trobar al Casal del Pensionista, llegint el diari i fent petar la xerrada. Mentre el cos aguanti, el trobarem també assegut a l'arbre de la Llibertat. Salut, Joan!

JOAN JOSEP BECH I SERRA

Nascut a Llançà, el 1974. Llicenciat en Biologia, especialitat de Microbiologia, el 1996. Féu un màster subvencionat per la CE i una tesina sobre la infertilitat masculina. L'any 2001 començà un projecte de recerca sobre la proteïna causant del càncer. El 2006 acabà el doctorat. Actualment treballa a l'Hospital de la Vall d'Hebron, a Barcelona, en tasques de recerca. Pels seus mèrits acadèmics, fou guardonat amb la Llança de Plata el 2006.

■ *Gent de casa*

LLENGUA I NACIÓ

L'article a què ens referim fou publicat al *Diario de Barcelona* el 5 d'octubre de 1911, dos mesos abans de la seva mort. (...) Maragall l'utilitzà per respondre a unes afirmacions del seu entranyable amic Miguel de Unamuno, amb el qual, tanmateix, el separaven profundes diferències, sobretot pel que fa a la qüestió identitària. Prengué com a referència uns versos del mateix Unamuno, que exposà a manera de preàmbul: '*La sangre de mi espíritu es mi lengua./ Y mi patria es allí donde resuena*'. Com veiem, el contingut d'aquests versos no difereix gaire de la proclamació feta pel mateix Maragall a Pere Coromines: "Per a mi la nació és la llengua".

JAUME COMELLAS I COLLDEFORNIS,
La nació és la llengua.
El pensament lingüístic de Joan Maragall

FARELLA

Farella és derivat de *farell* i sinònim de llum. No sabem si exercia de senya per als navegants o de referència per a la pesca de l'encesa. En qualsevol cas, és un dels topònims més antics i emblemàtics de Llançà, que ha perviscut fins avui i que s'ha adoptat per nominar la revista local. El nom Farella va associat a tot el paratge que l'envolta fins al mar, on antany el conreu de la vinya era predominant. El coll de la Farella es troba a poca distància, just a la confluència de Fener i era l'antic camí que menava a les diferents propietats, lloc on l'abat de Sant Pere de Rodes ordenà aixecar-hi una forca per atemorir els malfactors, un d'ells penjat i el seu cos exposat per escarment públic, segons relata un vell pergami del segle XVII.

ARNALD PLUJÀ I CANALS,
135 platges del cap de Creus

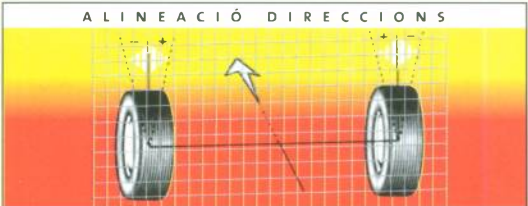

PNEUMATICS

PNEUS - TIRES

ALINEACIÓ DIRECCIONS

O F E R T E S M E N S U A L S

BAR FELIP

Plaça Major – Tel. 972 38 13 29
LLANÇÀ

Llançà i el seu patrimoni cultural: les noves associacions (I)

■ Ball-Llan

CARLES MOLINS

L' ampli ventall de grups i associacions culturals, esportives i lúdiques existents, al nostre poble s'ha vist augmentat aquest darrer any amb la posada en marxa de noves agrupacions, que vénen a complementar l'oferta d'activitats socials ja existent. Faig referència a **Ball-Llan**, **Llança't** i **MALL**, tres noves associacions que contribueixen a fer més variada la possibilitat que tenim com a llançanencs de gaudir d'aquelles activitats que més ens interessin.

Llançà està demostrant ser un poble ric en iniciatives per part de la seva gent: clubs esportius, de caçadors, de cuiners, de geganters i xanquers, sardanistes, rocieros... en són una mostra. És l'afany de formar grups amb interessos comuns i posar-se a treballar per allò que ens interessa i oferir-ho a la resta de la població. Dit això, passaré a presentar-vos la primera d'aquestes associacions. **Ball-Llan**, mitjançant una entrevista amb **Isabel Darder**, per intentar conèixer millor aquest grup de llançanencs, amants del ball.

Un ball ben animat, al local de l'IES Llançà.

– **Explica'ns els orígens de l'associació. El quan, el qui, el com, del seu naixement.**

– És una associació jove. La va impulsar l'Ajuntament l'any 2007, a instàncies d'un grup de llançanencs que demanaven la possibilitat d'organitzar balls assíduament. Després, es van cercar persones voluntàries per tal de fer-se càrrec de l'associació, que passà a ser controlada per una junta de dotze membres. Ara per ara, l'associació no té socis i es manté gràcies a les recaptacions dels balls i la subvenció de l'Ajuntament.

– **Quines activitats organitzeu?**

– Fins ara fem els balls del diumenge a la tarda. Hem organitzat alguna festa i alguns dinars. La nit de Cap d'Any fem un ball amb orquestra.

– **Teniu pensat algun altre tipus d'activitats complementàries amb vista al futur?**

– En un dels dinars, una parella de ballarins, coneguts nostres, ens van oferir una exhibició de ball. Vam pensar que podria ser un al·licient aquesta activitat o contractar orquestres de renom, però ens hem de cenyir a un pressupost ajustat i a una sala amb certes limitacions d'espai.

– **Certament, amb el creixement de la població i el costum de traslladar-se fora del poble, els típics balls de societat havien perdut la seva importància, tant en l'aspecte festiu com en el de relació social. Creus que representeu la possibilitat de tornar el ball de poble al lloc que li correspon?**

– Aquesta és una de les idees que van impulsar la creació de l'associació. Es viu un ambient familiar, que facilita enormement les relacions humanes. A poc a poc ha augmentat el nombre d'assistents i això fa que sovint es retrobin persones que feia temps que no es veien.

– **Penseu que és possible captar l'atenció del jovent i que aquest acabi trobant el gust per anar a ballar?**

– Lamentablement, no ho crec possible. El jovent està acostumat a un altre ritme i la majoria ja tenen el seu propi ambient. Tanmateix, sí que seria bo que parelles i matrimonis joves s'animessin i no caiguessin en el tòpic de pensar que "és un ball per als vells".

– **Teniu pensat d'organitzar balls en llocs més centrals i assenyalats del poble?**

– El tipus de ball de festa major queda fora de la nostra competència i és la Comissió de Festes qui se n'encarrega.

– **Quin tipus de música podem escoltar en els balls que organitzeu?**

– Predomina la música per a matrimonis i parelles de mitjana edat, a l'estil d'aquell temps: pasdobles, tangos, boleros...

– **Com s'organitzen aquests balls?**

– Contractem conjunts d'un any per a l'altre. Els treballadors de l'Ajuntament posen les taules i els voluntaris de l'associació preparem un berenar i venem les entrades. Fins ara, els balls els organitzem en una sala de l'IES Llançà. Això fins que es faci una nova sala de ball, ja prevista per l'Ajuntament.

– **Quines persones hi assisteixen?**

– No comptem amb gent jove. També puc dir que hi ha persones que van aprendre a ballar i, en canvi, encara no han vingut mai. El grup més nombrós correspon a persones de certa edat.

– **Teniu previst per a més endavant d'organitzar algun ball dirigit al jovent?**

– No ho tenim pensat. De tota manera, ja hi ha una altra associació dirigida a la joventut

i a l'organització d'activitats que els engresquin.

– **Considereu assolits els objectius que us havíeu proposat?**

– Estem força satisfets. Ha augmentat el nombre d'assistents als balls, tot i que encara pot millorar. Disposem d'una activitat que satisfà als qui els agrada ballar. Tothom està content i la Junta, satisfeta, desitjosa de treballar amb il·lusió per poder continuar en la bona línia.

* * *

Quan al poble, que era més petitó que ara, el ball s'eria en un indret on s'establí un entrellat de relacions i aquest esdeveniment es convertia en un acte esperat i desitjat per petits i grans, l'amistat, l'amor i el festeig sovint s'iniciaven lliscant amb peus lleugers, al ritme de les melodies romàntiques –pasdobles, tangos...– que fluïen dels músics d'una orquestra o, simplement, d'una gramola. Quan hi pensem, l'ànim esdevé melangiós, però alhora ple de bons records i satisfet per les bones estones passades en aquell ball de la Societat...

CARLES MOLINS

*Un moment d'activitat diumengera.
A sota, cartell de l'Associació.*

CARLES MOLINS

Finques J. Company

Ceigrup
Immobiliàries

- AGENTS DE LA PROPIETAT IMMOBILIÀRIA
- ADMINISTRADORS DE FINQUES
- VENDES I LLOGUERS

Castellar, 48-50 – Tel. 972 38 01 97
Fax 972 38 08 81
17490 Llançà (Girona)

llanca@finquescompany.com
www.finquescompany.com

HOSTAL

CAN NARRA

Especialitat en peix

Carrer Castellar, 37
Tel. 972 38 01 78
EL PORT DE LLANÇÀ

CARNISSERIA...

C/ Major, 7
Tel. 972 38 01 02
LLANÇÀ

Josep

RAFARI

XARCUTERIA...

CARNS DE
L'EMPORDA

PRODUCTES ARTESANS...

Restaurant

LA VELA

ESPECIALITAT EN PEIX

Av. Pau Casals, 23 (davant de la capella)
Tel. 972 38 04 75
EL PORT DE LLANÇÀ

L'inici de la restauració al Port de Llançà

■ A can Víctor

LLUÍS FELIU I PUMAROLA

Si us parlo de l'Aurora Roig Paronella potser us ho haureu de pensar un moment. Si us dic l'Aurora "de Can Victu", de ben segur que de seguida sabreu de qui us parlo. Amb l'Aurora i la seva família ens coneixem de molts anys, només en fa més de vint que treballo ben a prop de casa seva. Com bé sabeu, a l'Aurora li agrada molt el futbol; va ser aprofitant una de les seves visites, per comentar que el Barça havia guanyat un partit, quan vaig demanar-li si un dia podríem parlar del restaurant de Can Víctor.

Jo no volia pas que l'entrevista amb l'Aurora fos un intercanvi de preguntes i respostes, de dates d'obertures i tancaments, ni un llistat de receptes, plats i menús. Només volia una història senzilla, que m'apropés a la vida de l'hostaleria d'aquella època. L'Aurora és l'última filla viva de la nombrosa família de Víctor Roig i Llúcia Paronella. Encara que dos dels germans havien nascut a la Selva de Mar, la resta van néixer a Colera. Els pares ja hi tenien un hostel, on ara hi ha el restaurant La Gambina. Durant els severos bombardejos de Colera durant la Guerra Civil espanyola, amb la intenció de destruir el pont del ferrocarril, la família va perdre el que tenia. Fugint d'un lloc tan castigat, van anar a Figueres, des d'on el pare va buscar casa a Llers. Com que alguns dels fills anaven a mar, aquests

van demanar al pare que tota la família vingués a Llançà.

Arribats aquí, es van instal·lar on ara es troba Can Narra. Allà van obrir una petita fonda on feien menjars i torrinyades a la banda que dona a mar, on hi havia una terrasseta. Per la banda del carrer Castellar, en un improvisat *emporlanat*, es feia ball amb uns músics de Portbou que venien a tocar, cosa que arrossegava molt jovent del poble. En aquell temps, també hi apareixien sovint els gitanos, que feien ballar la cabra amb panderetes i petits números acrobàtics. Més tard, es van traslladar a l'antic edifici que hi havia on avui en dia es situa el restaurant El Vaixell.

A Can Víctor, a part de servir menjars, sempre havien procurat trobar habitacions o pisos —a forasters, passants i estiuejants— dels que es llogaven a les cases particulars. En aquells temps de guerra i postguerra, hi havia gran quantitat de milicians i militars, els de més graduació anaven a dispesa, la tropa estava aquarterada en diferents llocs. També hi havia molt de trànsit de gent que fugia cap a França, llogant barques. Aquests, però, eren molt perseguits, tant per motius polítics com per l'espoli de béns i obres d'art que alguns practicaven. Ja, més endavant, es van instal·lar al que seria el seu darrer emplaçament, al carrer Gravina, números 5 i 7.

Dues vistes de can Víctor a l'actualitat.

L'Aurora recorda els que van ser els seus primers clients estrangers, dos alemanys que van arribar de nit al Port de Llançà. Seguint indicacions, van arribar a Can Víctor. Havien vingut a recórrer la costa d'aquí a Barcelona, però un cop instal·lats, els van agradar tant la teca i el lloc, que restaren quasi dos mesos de dispesa al restaurant, que van agafar com a centre d'operacions mentre recorrien la Costa Brava. Va ser el principi de l'època en què francesos, belgues, anglesos i suïssos van descobrir l'encant de la nostra costa. Però també tenien clients del país. L'Aurora en recorda de Portbou, de Figueres, de Manresa, Sabadell, Barcelona, Terrassa i altres llocs. I també llançanencs, que celebraven casaments, cobertades i festes diverses. De totes maneres, els dinars i tecs que es feien llavors es preniën de forma diferent a la d'ara. La dita de "un bon dinar fa de bon esperar" s'aplicava amb naturalitat i era acceptada amb comprensió pels comensals. Un bon dinar se celebrava des del començament, sense presses ni cops d'ull al rellotge.

El menjador anava a càrrec de l'Aurora, que servia a les taules, i el seu germà Peret, que l'ajudava amb el pa i les begudes. El pare feia d'amfitrió de la clientela. A la cuina, la dona d'en Víctor, la Llúcia, era la mestressa dels fogons, ajudada per la Teresa i, eventualment, per la Maria, filla de la casa. Amanides, embotits i anxoves acompanya-

ven un animat i familiar aperitiu, mentre es feien la resta de plats. Les olles i cassoles bullien en focs de llenya a terra i les torrinyades de peix i llagostes s'apreparaven al bell mig del carrer, en un bidó de llauna tallat per la meitat, amb caliu de tòries. A part dels entremesos, el menú variava segons els dies: mongetes amb salpiquet, sardines arrebossa-

*A la dreta, en Víctor a la terrassa, amb un client.
A baix, detall del menjador.*

Col·lecció Aurora Roig

Col·lecció Aurora Roig

L'Aurora, a darrere, traginant aigua de mar amb una companya per als salaons d'inxova.

des, caldo, arròs, suquets, guisats i rostits, feien que de vegades arribessin a tenir més d'un centenar de clients.

A les tardes, s'improvisava un ball a la terrassa, plena de gom a gom, amb la gramola. Hi tocaven sardanes, el ball de l'escombra, el ball del porró, s'hi muntaven unes bones *juergas*... Fins i tot una vegada hi havia hagut *estrop* entre algun jove del poble i el marit d'alguna senyora estrangera, coses de l'estiu...

Recordarem, alguns, que per aquells anys en Vicentet Serradell, amb l'acordió, i, amb la guitarra, en Salvador, aleshores xofer del senyor Bonatti, cada estiu animaven els bars i restaurants amb la seva música. No faltaven mai a la terrassa de Can Víctor. Pel que fa al material necessari per cuinar, s'anava a comprar als magatzems de Figueres. El peix, però, era comprat a Llançà mateix, a la subhasta. Les bones relacions que hi havia amb els pescadors feien possible que en Víctor obtingués les millors peces. L'Aurora explica que el pare va

comprar una serva per guardar-hi llagostes vives a mar. Una vegada, en anar a la serva, van veure que els havien robat les llagostes. Van decidir anar corrents a l'estació i per sort van trobar els culpables, que eren d'un poble de la vora, esperant el tren amb un sac ple de llagostes.

En aquell temps també era costum, a l'hora de fer un tiberi, que s'anés pels masos i pobles de pagès a comprar les menges que es volien cuinar: *granussa*, patates, ous, algun pollastre, llet, o fins i tot llet de pot i, és clar, els pans de pagès. Tot això ho portaven a Can Víctor que els ho cuinava i servia per un preu fet. Es pot dir que era un local d'èxit.

Van passar els anys i Can Víctor va tancar. Durant temps, van rebre cartes d'amics i clients, desolats, preguntant el perquè. Ara per ara el perquè no ens ha de preocupar. De ben cert sabem que no hi ha res que duri per sempre. Només hi ha una manera de fer que les coses restin: fer-les perdurar en el nostre record.

■ La guerra civil i l'església de Llançà (1a part)

ARNALD PLUJÀ I CANALS

A tès que la guerra civil a Llançà ha estat poc estudiada, creiem interessant aportar dos documents que s'hi relacionen, un qüestionari de l'any 1939, tramès pel Bisbat de Girona a totes les parròquies de la demarcació, i un fons fotogràfic que evidencia l'interior del temple a principis del segle XX, junt amb una col·lecció de dalmàtiques i casulles. Aquesta enquesta fou contestada per mossèn Eduard Trigàs Hermida (Girona, 1893-1965), el capellà castrense destinat a Llançà després de la victòria franquista i a qui els llançanenecs devem la pervivència de l'arbre de la Plaça, que els militars ocupants pretenien tallar per la simple consideració de ser anomenat l'Arbre de la

Libertat. Les respostes aporten una valuosa informació, evidentment vista des de l'òptica d'una Església dolguda per l'assassinat de dos-cents religiosos de la diòcesi i les destrosses en més de vuit-cents temples. Una estadística de 1942 enumera les pèrdues sofertes en 1.966 retaules, 6.200 imatges de talla, 45 orgues, 1.271 campanes, més de 2.000 calzes i copons, 292 creus, 152 quadres, 17 tapissos, 148 reliquiàries i gairebé 15.000 ornaments de sagristia (casulles, dalmàtiques, capes pluvials, albes...). El qüestionari també posa de relleu que la parròquia de Llançà fou de les més afectades, no solament en vides humanes, sinó també en mobiliari i patrimoni, especialment el magnífic retaule barroc del segle XVIII que presidia l'altar major. Aquest article es publicarà en dues fases, la present evoca persones, la feligresia i els dos preveres assassinats –mossèn Ramon Fajula i mossèn Josep Ciurana–, mentre que la segona tractarà de la pèrdua del patrimoni local –retaule, altars laterals, imatges com la del venerat sant Vicenç, l'orgue, ornaments i mobiliari del presbiteri–, així com del culte durant els anys bèl·lics i de la celebració d'un insòlit nombre de naixements, defuncions i sobretot matrimonis que, per manca de capellans, només quedaren inscrits al Registre Civil.

1. RESPOSTA AL QÜESTIONARI DE GUERRA TRAMÈS PEL BISBAT

CUESTIONARIO DE LOS HECHOS OCURRIDOS EN LAS PARROQUIAS DE LA DIÓCESI CON MOTIVO DEL MOVIMIENTO NACIONAL DEL 18 DE JULIO DE 1936.

I. CUESTIONES GENERALES

1. Si antes de la revolución, especialmente desde las elecciones de 16 de febrero de 1936, se creó en esta Parroquia situación

Cuestionario
de los hechos ocurridos en las parroquias y
arciprestazgos de la diócesis de Gerona con
motivo del movimiento nacional
de 18 julio de 1936

Arciprestazgo de *Perelada*
Parroquia de *San Vicente de Llançà*

Cumplimentada la información
Dia *22* de *Septiembre* de 1939. — Año de la Victoria
(Firma del encargado de la Parroquia y sello parroquia)
Dr. Eduardo Trigàs Hermida

Revisado y hallado conforme por el Sr. Arcipreste
Dia *7* de *noviembre* de 1939. — Año de la Victoria
(Firma del Sr. Arcipreste y sello)
Jaime Garcia plero

Ejemplar para la Curia Diocesana

Encapçalament del qüestionari

violenta contra la Iglesia o contra el orden social. Concrétese hechos todo lo posible.

Aunque no se hicieron manifestaciones públicas contra la Iglesia o el orden social, privativamente en el extinguido Centro Federal constantemente se hacía campaña contra la Religión y el orden social, así bien como en el extinguido igualmente Centro Obrero.

2. ¿Cuál fue el resultado de las elecciones generales del 16 de febrero de 1936? Centros políticos que existían y sus propietarios.

El resultado de las elecciones con el triunfo de los partidos de izquierda por gran mayoría. Existían el centro político del Partido Federal, que era el de mayor preponderancia, siguiéndole después el Centro Obrero.

3. Actuaciones revolucionarias inmediatas a la guerra; su relación contra la Iglesia. ¿Se formaron listas negras y qué personas estuvieron en ellas?

Conspirando constantemente contra todas las personas de derecha y contra la Iglesia y sus sacerdotes; firmándose inmediatamente un Comité Revolucionario, que formaron listas negras contra los sacerdotes y varias personas de la localidad. No se puede precisar los individuos que entraron en ellas.

4. Actitud del pueblo ante los desmanes ocurridos. ¿Fueron de la misma localidad los que causaron los atropellos? ¿Si fue así, hubo reacción por parte del pueblo? ¿Adoptó éste medidas extraordinarias para salvar la vida del párroco y sacerdotes o, por el contrario, delató y causó su muerte? La actitud del pueblo fue de timidez grande, sin prestar cooperación alguna, y completamente atemorizado. Los que causaron los atropellos fueron de esta población. No hubo reacción. No adoptó medidas para salvar la vida de los sres. Cura-párroco y Coadjutor y seis personas más, al contrario, delató, persiguió con encarnizamiento y causó sus muertes.

5. ¿Hubo defecciones durante el dominio rojo?

No hubo defecciones, levantamientos, suble-

vaciones ni insurrecciones durante el dominio de los rojos.

6. ¿Qué efecto ha producido en la estimación del pueblo el cambio del régimen marxista por el del Gobierno Nacional?

Por parte de la derecha y algunos izquierdistas, el cambio del régimen revolucionario por el del Glorioso Gobierno Nacional ha sido muy bueno, grande, sublime, de paz y tranquilidad; para otros, y quizás demasiados, ha sido funesto.

7. ¿El hecho de la guerra ha producido en el pueblo reacción religiosa y en sentido de mejora de costumbres? La aportación en datos estadísticos y puntualización de hechos sería muy conveniente.

Pequeña reacción, aunque no la debida. Es verdad que han mejorado las costumbres, sobre todo las blasfemias, sobre la santificación de las fiestas, en saludar atentamente a los presentes curas, etc., pero no atendida tanta sangre de mártires.

8. En especial dígame si los católicos han demostrado solicitud en regularizar su situación, legalizando matrimonios, bautizando a sus hijos, aplicando sufragios por sus difuntos, etc.

Se han legalizado muchos matrimonios, bautizando sus hijos; dos adultos de más de treinta años han sido bautizados y en algo ha mejorado la situación religiosa, pero no la debida.

Els mossens Ramon Vilar i Josep Ciurana, a la rectoria.

II. PERSONAS

1. Si los sacerdotes, religiosos, religiosas y seminaristas de esta Parroquia fueron perseguidos, encarcelados, maltratados o martirizados. Refiérase la actitud de las víctimas ante estos atropellos y desmanes.

Los señores sacerdotes, reverendo Ramón Vilar Fajula, presbítero, y reverendo José Ciurana Oliver, fueron perseguidos, encarcelados, maltratados y finalmente martirizados. La actitud fue de gran conformidad, fortaleza, constancia, entereza y firmeza de ánimo ante los atropellos y desmanes de las hordas marxistas.

2. Ejemplaridad de las víctimas: si dirigie-

ron la palabra a sus verdugos, en qué términos; si fueron varios, indíquese la forma de comportarse entre si.

No se sabe si dirigieron la palabra a sus verdugos. La forma de comportamiento entre ellos fue de mutua comprensión e identificación, con el fin de ofrecer sus vidas por Dios y por la Patria y la salvación de las almas especialmente a ellos encomendadas.

3. Especifíquese el número de sacerdotes, religiosos, religiosas y seminaristas asesinados, con las circunstancias de lugar, forma y tiempo.

Dos fueron los sacerdotes vilmente asesinados, reverendo Don Ramón Vilar y Fajula (1) y reverendo Don José Ciurana Oliver, presbíteros (2). El lugar en que se realizó el crimen fue en el castillo de San Fernando de Figueras, diócesis y provincia de Gerona. Dícese que fueron fusilados en la fecha dieciséis de septiembre del año mil novecientos treinta y seis.

4. Respecto a los sacerdotes, indíquese el cargo que ejercían; respecto a los religiosos, la Orden o Congregación a que pertenecían, y respecto a los seminaristas la Facultad en que cursaban sus estudios (Humanidades, Filosofía, Teología).

El reverendo Don Ramón Vilar Fajula, presbítero, ejercía el cargo de Cura-párroco de la parroquia de San Vicente de Llansá, obispado y provincia de Gerona, y el reverendo Don José Ciurana Oliver, presbítero, ejercía el cargo de Coadjutor-organista de esta parroquia de San Vicente de Llansá, obispado y provincia de Gerona.

5. Número total de seglares asesinados. ¿Cuántos lo fueron precisamente por sus ideas religiosas?
Seis. Don José Feliu y Egidio, Don

Exterior de l'església en els anys previs a la Guerra Civil.

Odón Rosas y Costa, Don Juan Serradell y Falcó, Don Alfonso Goteras y Borrás, Don José Ráfols y Rey, Don Antonio Morera y Contri. No fueron asesinados por sus ideas religiosas, más bien por venganzas políticas (3).

6. Actos de heroísmo practicados en su martirio y pruebas de fe, de religiosidad, de caridad y de perdón de los enemigos que acaso dieron.

Completamente desconocidas.

ANNEX

1) RAMON VILAR FAJULA

Nascut a Sant Salvador de Bianya l'any 1868, exercí de vicari a les parròquies de Castelló d'Empúries i Salt. Fou responsable de les de Maçanet de la Selva i Llançà, d'on era rector en morir. Empresonat des dels primers moments de la Guerra Civil al castell de Figueres, juntament amb el seu vicari, fou sacrificat amb aquest a la Llar del Soldat el 16 de setembre de 1936. Abans fou torturat. Sempre que en el text emprem el mot "torturat", ens referim a la mutilació de les parts íntimes del cos. Citem les paraules dels autors Solé i Villarroya... "és de fet repetit de la castració de religiós i posterior introducció del membre tallat a la boca, són macabres exemples rituals i quasi litúrgics entre molts altres". (Extret del llibre de mossèn Josep M. Cervera Berta).

2) JOSEP CIURANA OLIVER

Nascut a Salt l'any 1879, ordenat el 1908, exercí de vicari a les parròquies de Celrà i Llançà, on quedà inscrit i prestà els serveis de vicari i organista, fins a la mort. Empresonat junt amb el seu rector, fou immolat en el mateix lloc i dia que ell. Mossèn Ciurana també fou

torturat, cosa que suportà amb gran exemplaritat.

3) ELS SEGLARS

Tots ells foren executats a la presó del castell de Figueres el 16 de juny de 1936. Un recordatori "in memoriam", del 5 de juny de 1939, cita els seus noms, edat i condicions... "José Feliu Egidio, tratante de vinos, de 49 años (pocs mesos abans havia exercit de jutge municipal); Odón Rosa Costa, funcionario de aduanas, de 52 años; Juan Serradell Falcó, propietario, de 49 años; Alfonso Goteras Borrás, propietario, de 53 años; José Ráfols Rey, funcionario de aduanas, de 56 años, y Antonio Morera Contri, policía jubilado, de 57 años"...

La plaça, l'arbre de la Llibertat i l'església, als anys 40

■ La platja del Port de Llançà

DAVID MARCA

“D” “Diumenge anirem a Llançà”, diu ella amb autoritat. No val la pena de fer un cop de geni o posar pegues, perquè “diumenge anirem a Llançà”. La veritat és que som a l’agost i encara no hi hem passat un dia sencer. Bé, com gairebé tots els que tenen casa a la costa, vivim en una casa àmplia i còmoda a la ciutat, som grans i tenim descendència nombrosa. Fins ara sols hi he acudit els tres dies reglamentaris habituals. M’explico.

El primer, poc després de Setmana Santa, coincidint amb el lampista, després de sis trucades al mòbil, cinc al telèfon de casa i una recomanació, per instal·lar una vitroceràmica, reparar tres punyetes, canviar un endoll i esperar angoixats la factura. El segon, al maig, per trobar-nos amb el jardiner, més buscat que una feina fixa en una caixa, per repassar el jardí i plantar flors a les jardineres, que de segur ens robaran. La factura és bessona amb la del lampista. El tercer és a mig juny i recorda la institució franquista “Abastecimientos y Transportes”. Es tracta “solament” d’abastir la casa d’aigua, vi, cervesa i refres-

cos. De conserves variades, cafè, olives, patates xips, sopes, llet sencera i desnatada, arròs, sal, vinagre, oli i altres. Notin que no he dit patates, alls i cebes. Detergents i *polvos* i carbó per a la graella, butà, paper per a la cuina i els lavabos i una bona provisió de plats de cartró, coberts de plàstic, i tovallons de paper. “Són còmodes per als joves!”, diu ella. “No volen rentar!”, dic jo. La factura de subministres per engegar la temporada alta deixa seca la boca (és un símil). A la Caixa tinc un ensurt: “Ostres!, no porto prou diners”, faig. “Per què no pagues amb targeta?”, fa ella resolent el problema, “pagues i ja està!”. Què li vols dir?

El mes de juny s’obre el llistat de torns d’ocupació, que s’ha de negociar amb uns i altres, combinant vacances i col·legis i la família del sud del Principat que, tal com diuen ells, “faran cap” a l’agost. Ningú pensa si ens agradaria a ella i a mi estar-hi uns dies ben sols, meditant com ens ha passat la vida sense ni adonar-nos-en. S’arriba sempre a un programa consensuat. Segueixen les instruccions de cada any: la nevera, els glaçons, les aixetes de pas, el butà, l’aigua calenta, “regueu el jardí”, “no feu soroll a les nits”, “la televisió, baixa de

volum" i, escarmentats, "no toqueu el comandament de la calefacció elèctrica, amb resistències encastades al sostre". Per què sempre l'han de tocar?...

Un any no van rostir per poc uns estiuejants estrangers del pis de dalt. Va ser la primera vegada que venien a la Costa Brava i creien que l'escalfor que irradiava el sòl era per allò de "*Spain is different*". Dormien al balcó, circulaven amb passeres i feien els frankfurt i torraven el pa a terra, damunt dels rajols. Podíem haver tingut un disgust i sortir als diaris espanyols així: "*El clan familiar de un activo nacionalista catalán por poco no sacrifican a una familia extranjera, atormentándola con fuego. No nos habrían de sorprender los excesos de los insolidarios catalanes, los cuales no se cansan de pedir y pedir y no sueltan perra para el sacrificado resto de España. Hace bien el Gobierno no haciendo caso del Estatut*", aprofitant l'ocasió, com sempre, per desprestigiar-nos. *El Punt* hauria dit: "Familiars d'un conegut gironí, a la seva casa de Llançà, no fan estiuejants a la graella de miracle, trencant la tranquil·litat estiuenca de la vila. Denunciats, el jutge, en la línia actual de la justícia, no hi ha trobat intencionalitat". Són estils diferents de diaris.

L'estada d'un dia i una nit a casa nostra –dit sense segona intenció– a Llançà, ha estat possible perquè ha quedat un dia boig entre uns i altres. De passada, ella vol veure si renten els llençols, freqüen la cuina i els lavabos i ho tenen tot ordenat. A mi, assegut a la terrassa, m'agradarà veure tota una jornada diumengera de la platja del Port. Atent observador del gènere humà, la platja de Llançà, a l'agost, és un formiguer de vida. Com que no m'agrada participar en les cues dominicals d'automòbils, sortim dels boscos de Palau Sacosta, al sud de Girona, a les 8 del matí, esmorzats, pres el primer cafè del dia i sentint per milionèsima vegada: "El cafè et va malament. T'ho va dir el cardiòleg, però tu, tossut!". En dir-li: "Doctor, no en podria prendre un al dia?", va contestar rotund "Ni un ni cap!", i jo he seguit el dictat mèdic i no en prenc "ni un ni cap", en prenc dos. Amb els prismàtics a la mà i l'ordinador portàtil, amb poca roba i còmodament assegut a l'ombra –sempre a l'ombra–, inicio l'observació. De 9 a 10, a la platja hi ha ben poca gent. Als bars es veuen marits estiuejants que van a buscar pa, croissants, el diari, i fan el tallat. Les seves dones encara dormen. La platja, impecable, és bonica de veure sense petjades, com una verge jove a punt de perdre la virtut. Sols l'antiestètica barraca de lloguer

d'estris navegables trenca l'harmonia de l'indret. No és fàcil de mantenir la platja en bon estat: les traïdores tempestes de llevant s'emporten la sorra i les destructives avingudes de la riera de Valleta, l'emplenen de pedres i brutícia. L'Ajuntament cada any en té un bull!

A les 11, comencen els banyistes a agafar posicions. Si són llançanencs o estiuejants habituals, porten la tovallola i poca cosa més. Se senten veus de nens que juguen. A les 12 hi ha un canvi: arriben els *domingueros* de ciutat. Se'ls coneix pels estris: para-sol, tovalloles, nevera, pilota i ràdio. Un pregunta en veu alta: "*Ta freda l'aiga, col·lega?*". "*Molt! Deuen tenir er calentadó espatllà!*", fa l'altre. La massa de la 1 els absorbeix. No hi ha ni un pam sense ocupar. Els bars sobreixint i els restaurants comencen a servir paelles. A la gelateria obren el calaix de posar euros. A les 2, la platja perd intensitat. *Bocata*, cobert, carta o menjar preparat, tothom dina. Elles, a l'agost, guisen poc.

La tarda a la platja és més selectiva. Noies que fan postures i algun pit –pocs– que busca el sol. Nois sense un pèl visible, emulant el *David* de Miquel Àngel. Tranquil·litat total. És hora de converses intrascendents. La platja de Llançà és diferent de les altres. Passa la tarda i el sol de ponent ara ve

Sortida del sol a Llançà. DAVID MARCA

de clatell. Arriben les barques del cap de Creus i el Golfet, i els velers. Més aviat han entrat les de Garbet. Surten els pescadors de calamars i sovint tornen a l'hora de sopar amb el mateix que han sortit: la il·lusió. Vist des de Sant Carles, en fer-se de nit amb mar calma, comença l'espectacle de la llum. Les dels edificis, rètols i enllumenat públic es reflecteixen amb colors vius a l'aigua, amb imatge tremolosa i allargada. El Port ple a vessar, quiet, recolzat en el seu fidel amic, el Castellar, emmarca un Lozano per un costat, i el passeig abarrotat, il·lustrat amb música, per l'altre. Venedors, *nassos*, criatures corrent, turistes i, si hi ha sardanes, la Vila que ve al Port, són un esclat de vida. Els uns volen emplenar per "fer calaix" i els altres –l'eterna lluita social– volen que es buidi per plegar. A la platja, els pescadors de canya esquen "pel gros".

Res a veure amb les nits de Roses, Platja d'Aro o Lloret. Quan al Port de Llançà tothom s'ha retirat, allí just s'inicien les nits boges de la Costa Brava. En la pau i el poètic silenci que hom palpa amb els sentits, contemplant la platja de Llançà buida, on els reflexos es van apagant, una moto a tot gas, petant estrepitosament, passa pel carrer. "Cabró!", se sent cridar des d'un balcó. "Això, això!", diu un que no vol dir paraulotes, altres aplaudeixen. De la profunditat de la foscor, a la platja, surt un crit de noia que no és ni d'angoixa ni de por: sols un crit. Anoto l'hora a l'ordinador: la una ben tocada!... El diumenge fineix a la platja de Llançà, però per completar

un dia sencer resta l'espectacle que té lloc a la matinada.

Surten les barques de pesca, trencant amb els motors la pau de la nit. Ben aviat, a sol ixent, una llum tènue assenjala un nou dia d'agost. Envermelleix a mesura que creix i hom diria que hi ha foc mar endins. El cel negre comença a blauvejar i els estels i l'amiga lluna, amos i senyors de la nit, s'adormen en el bressol de la llum del dia. Els colors esclaten quan el sol treu el nas, guaitant a la paret de l'horitzó. Vermellós de primer, després grogueja i, finalment, amb una allau de llum blanca que envaeix l'entorn, un dia més, triomfant, apareix per damunt del Castellar, il·luminant la platja. La màquina de neteja de la sorra trenca la poesia del moment i comença la diada amb la seva rutina. He passat vint-i-quatre hores observant, sols interrompudes per necessitats prostàtiques i alimentàries, una migdiada i un son de les dues a les sis de la matinada. Plego l'ordinador i els prismàtics i surto a la recerca del primer cafè. Compraré pa, *El Punt*, fruita i verdura dels horts de Llançà i, si hi ha sort, el primer moscat de l'any. Esmorzaré i dormiré fins a migdia.

Just adormit, un crit d'ella em torna a la realitat: "Han arribat 'els' d'aquesta setmana. Hem d'anar-nos-en volant!". A ells els fa, acollidora: "Com si estiguéssiu a casa vostra!". Mentre fugim com esperitats, crido "Visca!", no sé perquè, però ¡Visca!"... Sempre queda bé.

Algun cop he escoltat com es deia que el segle XXI serà el dels avenços mèdics i el de les dones. Espero i desitjo que el conjunt de la societat es rebel·li contra el masclisme recalci-trant que hem patit durant massa segles i que encara moltes dones pateixen al món. I no tan lluny. Al nostre país encara moren moltes dones a mans dels seus marits o exmarits.

Ho veiem també claríssimament en el llenguatge protocol·lari: Oi que als homes sempre se'ls tracta de senyors i no de senyorets? Doncs nosaltres també, sempre senyores, totes. Indistintament si som o no solteres, separades, divorciades, de si som o no conservadores o progressistes.

Darrerament, s'està parlant molt de la prostitució. Què en sabem la majoria de nosaltres del que és sobreviure, i més en un país que no és el teu? Sovint, darrere de cada prostituta s'hi amaga un drama personal, una manca d'autoestima més que considerable i una dignitat trepitjada per tota la societat. Opino que si no existís la prostitució, augmentarien amb escreix els delictes sexuals vers el conjunt de les dones, o sigui, que encara els hem d'estar tots agraïts. Al meu entendre, doncs, fan una funció social. Un altre tema és el seu àmbit de treball, si a la carretera o al club.

Per natura, el cos de la dona està preparat per donar VIDA i per això som moltes les que no ente-

nem un món amb tantes guerres, amb tanta agressivitat i violència en general. Quan parlem d'igualtat vers els homes, ho fem en tots els aspectes positius que els homes tenen. Per tant, en aquesta igualtat, descartaríem l'agressivitat que encara massa homes fan servir per demostrar la seva superioritat física.

KHEPRI

Al mirall que et retorna la imatge
hi ha el nom de la terra,
l'ombra grisa dels dies,
el trajecte del vent
i el misteri de l'aigua.

El cel roig
et recorda uns ulls negres
que algun cop vas somniat
i et fa créixer el desig d'unes mans
que et rescatin del fred que t'arrasa.

Sents algú que s'asseu a tocar del teu cos,
que t'explica en silenci el sentit de les coses,
i demanes, humil,
que no et sigui difícil morir.

CARLES DUARTE,
La terra i el somni

Marc Serradell Macau
CORREDOR D'ASSEGURANCES COL·LEGIAT

C. Rafel Estela 6 17490 Llança
Girona - Spain T/F + 34 972 980 993
www.atacstrategics.com marcs@intercom.es

Estan preparats per fer front als riscos del segle XXI?

Consultoria de riscos

per a empreses i particulars

Als plàtans els pesaven les branques curulles, esteses com un mantell, per apaivagar el sol roent de l'estiu al camp de Marsella. En una esplanada enganxada als sembrats, hi van començar a construir habitatges modestos a peu pla, tot plegat un veïnatge de ben fer.

Al número 2 hi vivia en Marcel, un reparador de bicicletes que li agradava més sortir a fer una xerradeta al pati que anar per feina, però era un home trempat. De panxacontent també n'era, ves!... Tenia una novieta, la dona d'un veí, més jove que sa muller. El marit de la noia era despreocupat i distret, quan parlava cridava molt i per res: doncs endavant!

Al número 1 hi vivia una noia italiana molt graciosa, alta com una palmera. Sempre en tenia una per dir i rondinar, però rondinava en la seva llengua i no ens assabentàvem dels disbarats que deia. Sempre se les tenia amb el seu company, que era de pasta de marenga. Feien gràcia amb les seves disputes, després de les cridòries esclataven a riure i a petonejar-se.

Venia l'altra, on vivien en Jan i la Galina, polonesos exiliats. Eren uns intel·lectuals que esperaven el moment de poder sortir en vaixell cap a Mèxic, perquè a Marsella amb l'ocupació alemanya no hi feia bo de viure. Ella, la Galina, era pintora, molt viva, li agradava ballar i sovint convidava un veí o veïna per poder-los dibuixar. El seu marit era un escriptor de caràcter un xic estrany, no estava d'acord amb ningú; era tossut amb les seves idees i tanmateix, després d'una fogosa disputa, s'aplanava com un anyell. És veritat que li agradaven molt les noies, encara que no

s'atrevia a prendre iniciatives; ara, les floretes que els enviava valien un credo. Aquest Jan ja havia publicat alguna novel·la i fins i tot havia rebut un premi literari. Era molt bon jugador d'escacs.

A l'última casa hi vivia una parelleta encantadora. Dos xicots, un molt jove i l'altre no tant, però molt guapots i elegants. Deien que eren oncle i nebot, però donava gust de veure'ls viure amb tanta tendresa i perfum d'amor.

Damunt de la renglera de cases baixes hi havien construït pisets, ocupats per gent treballadora. Eren italians, polonesos, marsellesos, parisencs i nosaltres, uns despistats catalans que no ens sabíem avenir de trobar-nos en aquell pati grandios, amb arbres per posar a l'ombra l'infant que dúiem en braços. Ell es deia Jep, persona de molta cultura i posat, no parlava gaire, però quan ho feia era eficaç, molt aficionat als escacs. Jo era la Terenya, noia de pagès, un xic pàmfila, però treballadora, feliç amb el meu nin a coll i amb el desig de sentir els pits presoners per la fam del fill. Deia jo que era el plaer més gran de la meva vida. Sempre esperava el moment per jugar a escacs. Tot i que ho feia força malament, no afluixava. Nosaltres esperàvem també l'àncora de salvació en un món envoltat de guerres, cautius de l'exili, coincidint en moltes coses amb en Jan i la Galina. Tots lluny de la nostra terra, amb l'enyorança per bagatge.

La Galina i en Jan se'ns van aproximar i vam fer bona amistat amb ells. Quan ens convidaven, no vegis quina festa, les idees i els mots ballaven pel menjador com focs d'artifici. Al camp, poques coses podien divertir el veïnatge. Jugar a cartes i beure un *trago* acompanyat d'alguna cançoneta.

Aquella que diu "du gris que l'on prend dans ses doigts...". Tot plegat era un món. Cada casa tenia els seus problemes i alguna baralla.

La majoria d'aquests arreplegats portaven documentació falsificada, polonesos o catalans esdevenien francesos. Un dia, després d'una baralla entre el grup italià, en Jan i en Jep van haver d'anar a declarar al jutjat i fer de testimonis. Tot plegat, per unes quantes patates o enciams plantats més enllà o no del terreny de l'un i l'altre. Vaja, es va acabar tot bé. El jutge digué als italians: "Heu tingut sort d'aquests dos francesos en la vostra defensa". Ai mare, si haguessin escorcollat!

La Galina i jo ens enteníem bé, car ens agradava el ball i el dibuix. A més, la Galina era molt tendra amb el nostre petitó. Fins i tot escridassava els passants quan l'infant era al pati en el seu cotxet, si s'acostaven a fer-li un petó, per por dels microbis. Però a mi ja m'agradava, també era força maniàtica. Tots quatre ens aveníem molt i sort teníem d'aquell joc d'escacs. Els dos homes n'eren aficionats ferrenys i sovint jugaven unes partides que duraven hores i hores. El moment més important eren els finals de partida, el "perquè has perdut" i el "perquè he guanyat" i "aquella peça l'havies de posar més a prop del rei" o "aquell cavall no defensava prou bé el seu espai", "és clar, home, no veia l'alfil negre que m'apuntava, confiant en els peonets...". Era un gust veure'ls disposar les peces, a voltes amb precaució, a voltes enèrgics. Era divertit mirar-los, cares serioses, parpellejar dels ulls, front arrugat... i la cara de satisfacció després d'una bona jugada... El joc d'escacs satisfà sempre, després vénen les anàlisis i vinga a refer jugades, això dura dies. És un joc meravellós, si t'hi enganxes costa desfer-te'n.

Vet aquí que arribà l'hora per a en Jan i la Galina d'embarcar cap a Mèxic i, malgrat l'alegria de tots, nosaltres temíem quedar-nos

molt sols sense aquesta parella. Tot eren preparatius de maletes, triaven les coses que s'endurien i van topar amb el joc d'escacs. En Jan se'l va passar per les mans i no sabia què fer: el prenia? el deixava?... Se'l veia preocupat davant el dubte. De sobte, amb un somriure de satisfacció, exclamà. "Us el deixem, serà el record de les hores que hem passat junts. Aquest joc me'l regalà un amic abans que els nazis se l'enduguessin presoner, tot just quan anava a pujar al tren que l'havia d'alliberar. No hi fou a temps...". En Jep i jo no ens ho podíem creure: quin tresor per a nosaltres! Era un joc de fusta treballat pel temps i el frec dels jugadors. Les peces blanques ja tenien un color esgrogueït i les negres eren d'un to esbandit. Els vam agrair molt el regal, sentíem la recança dels nostres amics...

La història d'aquest joc d'escacs no ens deixà en repòs durant molt de temps. Van passar anys i un dia, en una xerrada amb una periodista que s'interessava per les coses dels emigrants i exiliats de la guerra d'Espanya, vam tenir una gran sorpresa. La Dolly, la periodista tafanera, una rosseta petitona, un xic rodoneta però bonica, mirava una i altra vegada el nostre joc d'escacs damunt la taula. De cop, molt emocionada, prengué la capseta i prement-la contra el seu cor, ens digué: "D'on l'heu tret? On vau trobar aquest joc d'escacs?". Poc li faltava per plorar. "Aquesta capseta fa anys que la tenim, amb les peces d'escacs dintre". "Sí, sí, però on l'heu trobada? Jo també l'havia vist fa temps. El meu avi en tenia una d'igual. Sí, me'n recordo, n'estic segura, és la del meu avi. Del meu avi, que els nazis van assassinar!"...

No ens en sabíem avenir. Era una història estranya, misteriosa. Amb molta recança li vam dir: "Ens la regalà un amic molt preuat. Te la donariem, però ens porta el record dels amics i dels moments que vam viure abans que se n'anessin a Mèxic". "I qui eren els vostres amics, com es deien?". "Ell es deia Jan Malaquais, un escriptor que vam conèixer a Marsella". "Ja sé qui era! Déu meu, quina

Apxu

casualitat! És el meu avi qui li va regalar abans d'exiliar-se de Polònia. Ara ho comprenc tot..."

Ens estimàvem el joc d'escacs, quin problema: ens sentiríem desemparats? egoïstes? negar-li? donar-li?... La Dolly contemplà la capseta amorosament i l'acaronà. En Jep es passejava pel menjador i no deia res. Finalment la noia: "Us el deixo de tot cor. Heu viscut amb ell més anys que jo i sé a quines mans ha anat a parar. El joc d'escacs del meu avi, si en Jan Malaquais us el va confiar..."

Aquesta capseta és sempre a la vista per si passa un jugador. Ens ha omplert hores de

silencis i emocions, els nostres fills hi han après a jugar, els nostres néts... Potser un dia diran: "Era dels nostres avis!"...

* Teresa Rebull (Sabadell, 1919). Autora i intèrpret de cançons, amb actuacions arreu d'Europa. Infermera de l'exèrcit republicà a la Guerra Civil. Militant del POUM, exiliada a França, on participà en la Resistència. Pionera de la Nova Cançó Catalana a la Catalunya del Nord. Ha musicat grans poetes catalans com Joan Salvat-Papasseit, Jordi Pere Cerdà i Josep Sebastià Pons. Resideix a Banyuls de la Marenda.

Arbre carismàtic, de presència discreta i història que, malauradament, encara ho és més. Se'l coneix científicament per *Celtis australis*. I tot sembla indicar que els grecs foren els primers en utilitzar el nom de *keltis* per fer referència a aquest arbre de fruits dolços. Posteriorment, Carl Von Linné determinaria l'espècie afegint-hi *australis* (del llatí), que vol dir "del sud".

Són arbres que poden assolir uns 30 metres d'alçada. Manifesten un tronc que gaudeix d'una verticalitat considerable i amb una escorça llisa, poc gruixuda i de color gris clar. En els exemplars més

vells d'aquesta espècie pot arribar a veure's la cavitat interior del tronc totalment buida, imatge sens dubte encisadora, amb la que podem visitar el món màgic de les fades i els follets. Les flors són poc vistoses, en part pel seu color verd i també per aparèixer al mateix temps que les fulles. Els fruits maduren de setembre a octubre, tenen forma arrodonada, ronden el centímetre de diàmetre i contenen dins un pinyol molt rodó i compacte, envoltat d'una part carnosa i dolça.

Aquests pinyols han estat protagonistes en moltes aventures, tant de camí cap a l'escola com de tornada. I qui més qui menys, amb l'ajut d'una canya foradada, els ha bufat provocant l'inici d'una batalla.

El lledoner és arbre de fulla caduca, però abans que li caiguin les fulles podem recrear la vista gaudint d'una capçada arrodonada i molt poblada. Les fulles, amb marges dentats i lleugerament asimètriques, recorden la família a la qual pertanyen: les ulmàcies. Un cop entrada la tardor, en qüestió de pocs dies, l'arbre queda despullat i ens captiva amb el seu aspecte melancòlic, propi dels mesos d'hivern.

És un arbre de gran elegància, sota la seva ombra protectora hi tenen cabuda molts sentiments. Aquests, i les passions, queden reflectits en els versos de Tomàs Garcés, escrits el 1924:

Fulles i fruits de lledoner.

A L'OMBRA DEL LLEDONER

A l'ombra del lledoner
una fadrineta plora.
La tarda mor dalt del cim
i llisca per la rossola,
s'esfilagarsen els brucs,
la tenebra se l'emporta.
La noia plora d'enyor:
el lledoner no fa ombra.
Fadrina, l'amor és lluny,
enllà, la carena fosca.

Si passava un cavaller...
Du el cavall blanc de la brida.
L'arbre li dona el repòs,
l'oratge, manyac, arriba.
Al cel la llum de l'estel
és la rosada del dia.
Cavaller, l'amor és lluny;
amb l'ombra i el cant fugia.
Fadrina, l'amor és lluny;
per l'ampla plana camina.

La nit sospira: la nit,
el bosc, la riera clara.
Les branques del lledoner
són fines i despullades,
fulla i ocell n'han fugit
però hi crema l'estelada.
Les branques del lledoner
són fines i despullades.
Fadrina, l'amor és lluny;
demana'l a punta d'alba
quan l'ombra del lledoner
s'allargui com un miracle.

L'encant de les paraules potser s'ajunta
amb el record nostàlgic d'algunes fadrines
que, de camí cap als castanyers de la Roca,
tot veient els lledoners de la correçada,
se'ls escapava un sospir.

ESTHER SANCHEZ

*Lledoner rebrotat després de l'incendi del 2000.
A sota, lledoner al costat del cementiri del Port.*

ESTHER SANCHEZ

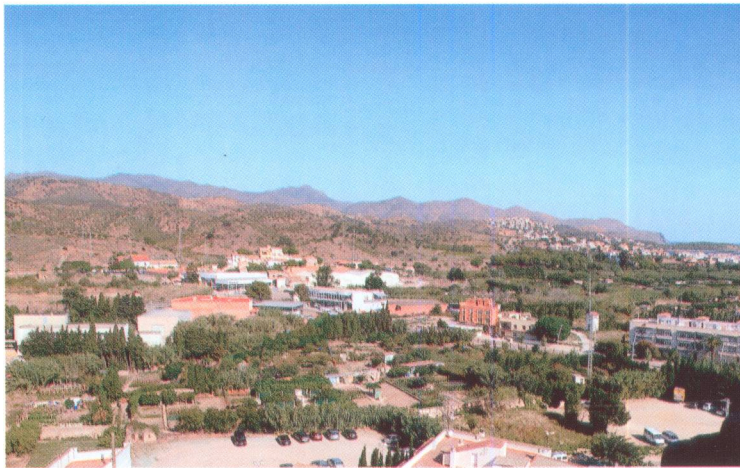
Flaix

VICENÇ PUMAREDA

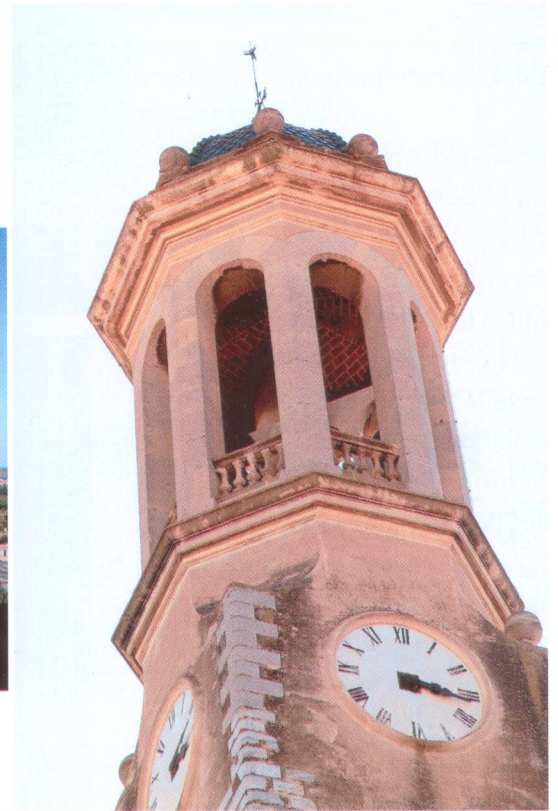
■ Des del campanar

M

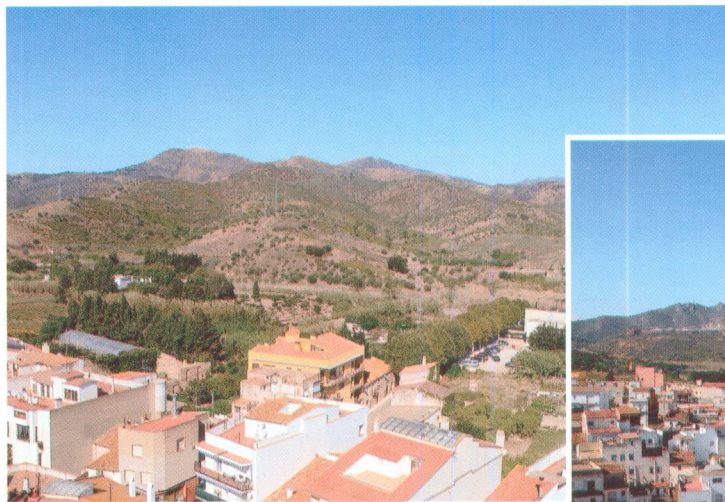
irador privilegiat, el campanar de l'església parroquial de Sant Vicenç. Des de cada una de les seves arcades, vuit vistes diferents, 360° genuïnament llançanencs.

VICENÇ PUMAREDA

VICENÇ PUMAREDA

VICENÇ PUMAREDA

VICENÇ PUMAREDA

VICENÇ PUMAREDA

VICENÇ PUMAREDA

VICENÇ PUMAREDA

VICENÇ PUMAREDA

VICENÇ PUMAREDA

Feia poc que havia acabat la Guerra del Francès. Els mals records i els odis no s'havien esvaït. En realitat, mai s'acaben quan se signen les capitulacions i la pau arriba oficialment.

En un bosquet d'alzines del Terrer Ilançanenc s'amagava un soldat francès, abandonat pels seus companys per culpa d'haver quedat ferit

d'un peu. Era un jove ferm, d'aspecte elegant. Es deia Jean. L'atzar va fer que una noieta passés prop del bosc, mentre buscava herba per als conills. Era el seu únic rebost per l'endemà. Només li quedava un parell de conills, que havia amagat en un cistell quan els soldats francesos li havien buidat el celler, robat el porc i les gallines i saquejat l'hortet. L'Elisa, que així es deia la jove, era una noieta

JOAN M. PAU

maquíssima, òrfena de pares i ben sola, perquè el seu únic germà va morir a l'odiosa guerra. Es miraren de fit a fit, amb il·lusió i desig, i donant-se les mans pactaren retrobar-se riera de Valleta avall, a la seva desembocadura. L'arribada del capvespre se'ls va fer llarga i la foscor seria l'única aliada del seu amor impossible. El poble no hauria entès mai que una seva vilatana pogués estimar un enemic. Tampoc la família d'en Jean ni els seus veïns acceptarien una catalana entre ells. Així ho entengueren i s'ho plantejaren els dos amants, segurs que el seu amor seria etern.

Avançaven pausadament, donant-se la mà, vorejant la costa retallada pel caminet que s'emmarcava entre les parets de les vinyes i el roquissar. Era el que en diem camí de ronda. Parlaven poc, per la limitació de l'idioma. Ell parlava l'occità i ella el nostre català fronterer. S'explicaven les seves difícils vides, les seves pors, i no s'atrevien a parlar del futur. El present era massa joiós per distreure's amb càbales.

Caminaren molt, fins a la platja de Grifeu, i seguiren direcció al cap de Ras. Una mica cansats, s'assegueren a la sorra del "racó dels enamorats". De les mirades i les paraules tendres, vingueren les abraçades i els petons ardents. Només les estrelles eren testimoni del seu amor prohibit. Els va sorprendre la fresca de la nit. Cobriren els seus cossos amb un cobrellit d'algues aromàtiques i s'adormiren enllaçats a la llum de la lluna plena.

Quan tot just clarejava, l'Elisa anà a prendre un bany, després de fer un cast petó al seu adormit amant i dir-li a l'orella alguna cosa com que no calia sofrir, que mai res ni ningú canviaria el seu amor. Ja era clar quan el noi es despertà sobresaltat. La seva estimada no era amb ell i les seves petjades es perdien a la ratlla de l'aigua... Primer preocupat, després desesperat, la buscà amunt i avall pel camí de ronda, cridant el seu nom sense por de ser descobert. No varen tardar massa a capturar-lo uns membres del sometent, passada la Rovellada.

– Tu, francès! Pagaràs per haver assaltat corral a Llançà. T'hem reconegut!

– No sóc francès –respongué en Jean–. Em dic Joan Vilas i visc a Vilacolum. Tinc família a Llançà i he vingut a visitar-la.

– I per això vas cridant i esmaperdut?

– Bé, és que busco la xicota. No sé què li ha passat...

– No creiem cap paraula teva. Ets un desgraciat francès de cap a peus. Prova que no ho ets: digues *màrfega*!

– Màgggfegea! –digué amb molta dificultat i una inconfusible pronunciació.

– Estàs perdut... francès! La teva parla t'ha delatat. Mor!

D'una empenta, el precipitaren pel penya-segat colerenc, anomenat des d'aleshores el Salt del Gavatxo.

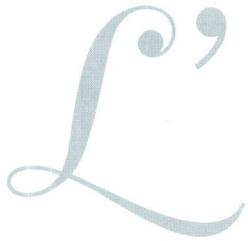
Quan va esclatar la guerra, a Colera hi havia tres pescadors. L'any 45, n'hi havia nou. Les hortes de Colera són fèrtils, ben cuidades i prou arrecerades a la vall. El poble té una placeta amb un gros plàtan dels de la Llibertat, que sembla que arrelen més bé que els altres.

JAUME POL GIRBAL, *El món de la Costa Brava*

■ Anys de transició

FREDERIC RIERA I MALLOL

L'opinió general és que només podem parlar de política en segons quins llocs i segons amb qui. Greu equivocació. Podem parlar de política, i fer-ne fins i tot, a la revista *Farella*. Però si

fem política des que naixem!... Protestar és fer política i en fem ja en deixar el llit tou del ventre de la mare, plorant, quan entrem en un món nou que no hem demanat. Rafael Campalans, un ideòleg pur, digué que "fer política és fer pedagogia". Tal com va expressar Soren Kierkegaard, "la història s'escriu cap enrere, però es viu cap endavant".

La història contemporània és plena de dictadors que, amb més o menys intensitat, van fer o fan tot el possible per negar la llibertat i la democràcia als seus ciutadans. Això, generalitzat a tot el planeta. Pot ser, però, que un dels dictadors que va actuar amb més crueltat al llarg del segle XX fos un espanyol provinent de Galícia. Va dirigir el seu poder contra diversos col·lectius, per raons ideològiques, religioses o culturals. Cal recuperar la memòria històrica a la qual el poble té dret, quan els esdeveniments justifiquen que es giri la vista enrere.

Em sembla inevitable considerar que una de les vergonyes de la transició política deriva del seu consentiment en fer taula rasa de les responsabilitats del franquisme. El fet és que l'Estat espanyol té pendent el reconeixement jurídic de les víctimes del nazisme. Això, quan el franquisme va ser còmplice del règim nazi. Després de la guerra, l'Estat espanyol fou refugi de nazis, que gaudiren de mil privilegis que mai van tenir els represaliats republicans de la Guerra Civil espanyola. Cal treure la pols al passat i aclarir el que va passar durant la dictadura, quantes malifetes van restar impunes i amagades i esbrinar les fortunes il·lícites que van amassar els addictes al règim mentre el poble patia fam.

El dictador fou un militar amb un poder basat en

la disciplina i la submissió. Que aquell règim fou un sistema de dominació política repressiu i espoliador només uns pocs nostàlgics, i uns quants apologistes d'idees reaccionàries, ho poden posar en dubte. Va anorrear vides humanes i això és el pitjor delictes que es pot cometre contra la humanitat, així ho estipula el dret universal. I si es fes un estudi sobre l'haver optat per silenciar la repressió aplicada a una majoria de la gent del país? I, també, sobre si ha estat avantatjós per als vençuts democràtics aquest silenci i no donar cap explicació de les conseqüències de la guerra, encara avui? Per què, després que no s'ha fet el més mínim pronunciament sobre el franquisme, a la gent afectada i víctima del sistema, en no fer-se esment del passat, se'ls produeix un gran buit i un greuge històric?

La Unió Militar Democràtica (UMD) va néixer el 1974 com a organització militar clandestina, per tal de promoure la transició pacífica de la dictadura a la democràcia. No va exercir cap mena de violència. El 1976, onze caps i oficials van ser condemnats i expulsats de l'exèrcit. La Llei d'Amnistia, que beneficià fins i tot als terroristes, no es va aplicar a aquests militars. Per contra, la majoria dels participants en el cop del 23 F van poder prosseguir la seva carrera militar sense problemes. Fins i tot dos dels colpistes condemnats van ser guardonats amb la Cruz de San Hermegildo. La recent Llei de la Memòria Històrica només fa una breu referència als militars demòcrates, en el preàmbul. La incertesa que es va viure en aquell final d'etapa es veié agreujada per la gravetat de fets com ara les cinc condemnes a mort que va signar el dictador un mes abans d'emmalaltir. El feixisme actual actua a cara descoberta, persuadit de no córrer cap perill.

Actuar així ens recorda que encara vivim en un país democràticament fals, on dir la veritat ofèn i que hi ha intocables que viuen i viuran fins a la fi dels seus dies en palaus d'or. Com els treu de polleguera que els recordem de qui són hereus directes!... Ara

resulta que el president fundador del partit de l'oposició i antic ministre amb el dictador, creador del famós Tribunal d'Ordre Públic (TOP), lamenta que s'estudii què va passar a l'Espanya de la dictadura, si l'altre bàndol va fer moltes més barrabassades. Aquest personatge va ser el responsable, entre altres, de les morts de Vitòria. Uns fets luctuosos que va immortalitzar Lluís Llach amb *Campanades a morts*. Aquest personatge, trasplantat del franquisme a la democràcia, ha tingut i té uns salaris mensuals de milers d'euros i cotxe oficial a la seva disposició. Si Espanya fos un país de sòlida cultura democràtica, personatges com aquest ja haguessin plegat fa temps. La meua generació recorda les besties fetes pels acòlits del dictador, no només en la guerra, sinó en els quaranta anys de pau. No entens que se li vulgui negar a algú saber on estan enterats els seus éssers estimats. Amb la iniciativa del jutge Garzón, tanmateix, es persegueix tancar ferides, no obrir-les.

A Xile, la justícia va passar la garlopa al dictador, fills i col·laboradors. Recentment s'ha obert un procés contra funcionaris de la policia secreta. La meua creença és que ha estat un gravíssim error polític haver silenciats el franquisme. Cal pensar

que per aquesta raó la gran majoria dels ciutadans són desconexats del procés que es va patir sota un règim basat en la repressió i el terror. Els que parlen de no reobrir ferides s'obliden que milers de famílies no han pogut cicatritzar les seves. Són part d'aquells que asseguren que cal deixar en pau els morts, perquè el silenci és més rendible.

Es va albirar la llum. El dissabte, 26 de juliol de 1975, sota un sol aclaparador, més de quaranta mil joves, nois i noies, van omplir el Pla d'en Sala, a Canet de Mar, disposats a viure intensament *12 Hores de Música i Follia*. El dictador encara era viu, i encara hi havia repressió, tortura, pena de mort i presos polítics. Però, en aquell temps, podia passar de tot. Entre aquella joventut hi havia moltes ganes de viure.

Espanya ha fet la transició desitjada? Crec que no. El soroll de sabres continua bronzint sobre el cap de tots plegats. La capacitat de l'home envers la justícia fa possible la democràcia. Però, cal dir-ho, la inclinació de l'home cap a la justícia fa necessària la democràcia.

En començar a escriure aquest article, a finals de setembre, es va tornar a iniciar una altra polèmica a l'entorn del manteniment de l'estació de Figueres, en el centre de la capital de l'Alt Empordà. Resulta que el 5 de juny passat, l'Ajuntament de Figueres va aprovar, per unanimitat dels cinc grups presents, una moció de tres punts. En el segon es deia: "L'Ajuntament de Figueres aposta, també, pel manteniment de l'estació del tren convencional al centre de la ciutat, amb les vies soterrades, d'acord amb els estudis de què disposa i que demostren la viabilitat de les dues estacions". Doncs bé, quatre mesos

més tard sembla que, a causa de les pressions imperials de Fomento, l'equip de govern figuerenc hagi claudicat i, en conseqüència, pretengui incomplir l'acord del 5/06/08. Es posiciona també contra la comarca, contra els pobles de la línia, i s'oposa radicalment a les mocions aprovades pels ajuntaments de Portbou, Llançà, Garriguella, Vilajuïga, Vilabertran, Castelló d'Empúries i Roses, en les quals s'exigia el manteniment de l'estació al centre de la ciutat. A més, no es pot oblidar que més de 6.300 ciutadans de Figueres han signat que es mantingui, convenientment soterrada, l'estació en el seu actual enclavament.

D'aquesta manera, quan surti a la llum aquest número de *Farella*, no sabem com haurà evolucionat la situació. Ara i aquí hi ha una qüestió molt clara: davant la crisi estructural tan brutal que ens ve a sobre, la consolidació i potenciació de la nostra línia ferroviària és vital per a la mobilitat ciutadana (serveis educatius, mèdics i llocs de treball) i per a l'economia productiva de Llançà i de la contrada, sobretot per al sector turístic. Sense el blindatge d'una estació central del tren convencional a Figueres (al centre de la ciutat), la nostra línia ferroviària corre un terrible perill de mort. Amb la qual cosa, tots plegats encara rebríem una garrotada suplementària considerable. De cap de les maneres podem jugar irresponsablement amb el tren (nostre de cada dia), perquè aquest té una importància estratègica capital per a Llançà i els pobles del voltant.

La necessitat d'un tren social decent, davant la crisi energètica (l'encariment del preu del petroli), el col·lapse de les carreteres i els terribles accidents de trànsit, és quelcom de primera necessitat, que cal planificar i defensar bé. Cal tenir en compte una dada important, que ens afecta molt: en aquest 2008, durant els mesos de juny, juliol i agost, el turisme francès que ve en automòbil privat, que entra per la Jonquera per visitar la Costa Brava (sobretot la Costa Brava nord), ha baixat un 34 %, de la mateixa manera que el

trànsit per l'autopista AP-7, de l'àrea barcelonina cap al nord, també ha davallat de forma considerable. Això ens fa replantejar moltes coses. Una d'elles és que hem de lluitar aferrissadament per no perdre més trens (ni un més), perquè perdríem el tren del futur. Hem de plantejar-nos seriosament fer venir més turisme en tren, tant de Catalunya i de l'Estat espanyol, com de França i resta d'Europa. Un cop en funcionament el TAV, aquest tren nostre de cada dia ha d'exercir un paper complementari del "gran tren" i de reequilibri socio-territorial. Cal tenir present que avui en dia viatjar en cotxe és car i perillós. És a dir, que la gent quan surt de vacances vol tranquil·litat i un model turístic que tingui cura i sensibilitat per l'entorn i que eviti els embussos a la carretera. En aquest sentit, Llançà, amb els pobles del voltant, és una zona privilegiada perquè té una alternativa clara al vehicle privat. Per això cal saber preservar i millorar aquest autèntic diamant en brut, massa cops menyspreat, anomenat ferrocarril.

Per a Llançà i la seva contrada, el tren és una necessitat social i econòmica bàsica. En conseqüència, per a una millora de la mobilitat sostenible i del model turístic és vital no perdre cap més llençol –en aquest cas, tren– a cada bugada. Per fer això possible, és totalment necessari blindar l'actual estació ferroviària de la capital del nostre Alt Empordà.

El primer tren que arribà a l'estació francesa de Cervera fou el 15 de maig de 1878. Quedaven enrera anys de treballs de molts obrers. La majoria, vinguts de terres llunyanes amb les seves famílies, s'establiren als pobles en cases llogades o en barracons posats per la mateixa companyia. Els túnels de Pujolar, del Molí, de Grifeu, Garbet i Portbou, amb el pont de Colera, comportaren anys de feina.

JOSEP CLAVAGUERA I CANET, *Llançà, notes històriques*

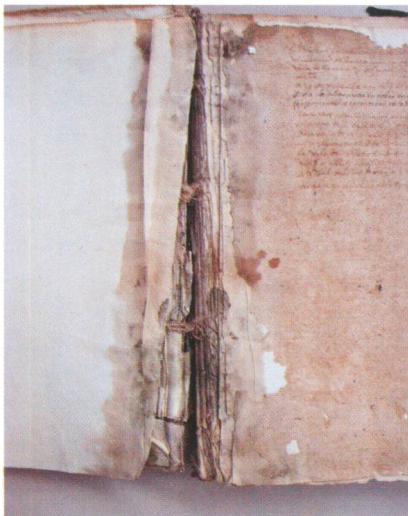
■ La restauració del “Manual d’acords” de Llançà (1609-1695), de l’Arxiu Comarcal de l’Alt Empordà

ÈRIKA SERNA I COBA

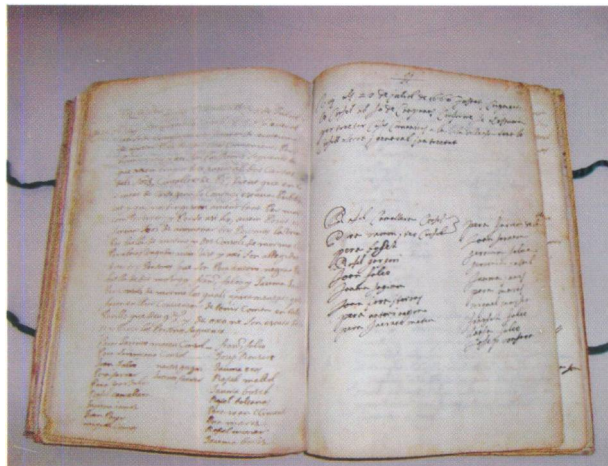
El *Manual d’acords* de la vila de Llançà (1609-1695) és un llibre manuscrit, d’unes dimensions de 30 x 25 cm, que va ingressar a l’Arxiu Comarcal de l’Alt Empordà l’any 1999, per adquisició en una subhasta a Barcelona. Aplega els acords presos pels representants municipals durant prop d’un segle, entre altra informació. El seu estat de conservació era deficient, amb presència de nombroses taques d’humiditat, trencaments, fongs, estrips i altres alteracions que malmetien l’estat general d’aquest document tan valuós a escala comarcal, ja que es pot constatar una presència escassa d’aquesta tipologia de

documents a la nostra comarca. Fins a l’actualitat, ha permès l’elaboració d’alguns estudis detallats i nombroses consultes puntuals d’aquella època.

L’Arxiu Comarcal de l’Alt Empordà va proposar diferents actuacions a fer dins el Pla Esteve Bruniquer de l’any 2007, que promou el Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya, i, a part d’una important digitalització de protocols notariais de Figueres del segle XVIII, va ser aprovada la restauració del *Manual d’acords* de Llançà, per part d’un taller professional barceloní. Heus aquí el resultat de la feina ja acabada.

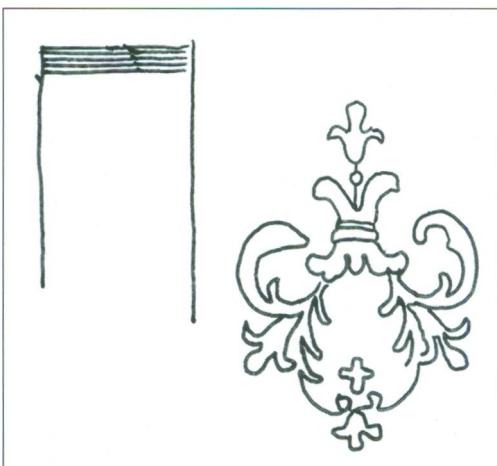
ARXIU

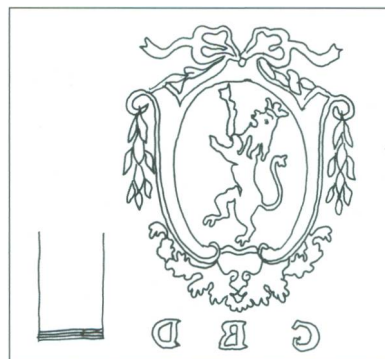
ARXIU

A dalt, imatges del lloc abans de la restauració i aspecte final, un cop feta.

A baix, dibuixos de les marques d’aigua apareguts als fulls de paper.

ARXIU

ARXIU

RESTAURANT CAN QUIM

Verge del Carme, 5 - Tel. 972 38 05 37

LA TAVERNA DE CAN QUIM

Plaça Catalunya, 1 - Tel. 972 12 11 87

El Port de Llançà

Amb la
Cultura
i les
Tradicions

Llançà

Av. Reina Fabiola, 2 – Av. Pau Casals, 13
LLANÇÀ

”la Caixa”

**CAIXA D'ESTALVIS I PENSIONS
DE BARCELONA**

GODOY I ASSOCIATS CORREDORIA D'ASSEGURANCES, SL

pi i margall, 1, pral. b - tel. 972 50 02 35 - fax 972 67 29 48 - 17600 figueres
tomàs mieres, 5, esc. 2, 1er. f - tel. 972 20 31 78 - fax 972 20 38 09 - 17005 girona
av. pau casals, 25-27, 1r. tel. 972 38 05 00 - fax 972 38 14 63 - 17490 llançà
ctra. vella, 9 1r - tel. 93 848 40 57 - Fax 93 848 40 58 - 08470 sant celoni

Vida i Pensions

Les Persones

Especials

L'Empresa

Particulars

Els Vehicles

www.godoy-ca.com